

O DUBROVAČKOM DIPLOMATU FRANU RANJINI (1713—91)

Vinko Ivančević

Stari Dubrovnik je u svojoj dugoj povijesti imao istaknutih diplomata. Neki su nam poznati, jer je o njima već pisano, iako još uvijek nedovoljno. Ali rad mnogih drugih još skrivaju brojne knjige i spisi dubrovačkog Histroijskog arhiva, pa će i njih trebati daljim proučavanjem prikazati našoj javnosti. To su bez sumnje zaslužili zbog svojeg nesebičnog rada, podnijetih žrtava i ljubavi prema svojoj domovini.

Posljednje doba života Republike obiluje brojnim izaslanicima koje je Republika slala u mnoge zemlje Sredozemlja, da ondje sređuju odnose koji su bili pomućeni iz različitih razloga, poglavito onih koji sprečavanjem slobodne plovidbe dubrovačkih brodova nanose Republici znatne materijalne i moralne štete. Između diplomata koji su se u to doba istakli, uz Miha Božovića u Carigradu i Antuna Sorga u Parizu posebno mjesto zauzima stari Frano Ranjina Savinov. Pored njih, među te istaknute i zaslužne diplomate Dubrovnika treba ubrojiti i jednog neslužbenog. To je njegov veliki sin Ruđer Bošković koga vlada često zapošljava u diplomatskim posredovanjima zbog njegovih širokih poznanstava i zbog zaslužena ugleda koji je stekao svojim znanstvenim radom. Spominjem ga i zato jer je i Ranjini pomagao u njegovoj teškoj diplomatskoj službi.

Frano Ranjina rodio se u dubrovačkoj vlasteoskoj porodici 18. VI 1713. Već njegov djed i stric bili su izaslanici dubrovačkog Senata u raznim misijama u Španjolskoj, a njegov otac i braća obavljali su mnoge javne službe u Republici. U svom životu, dugom 78 godina, Frano je obavljao najrazličitije službe. Svoju dugu i raznovrsnu karijeru javnog radnika započeo je u 18. godini tj. čim je bio izabran u Veliko vijeće. Najprije je bio knez otoka Mljeta. Tri puta ga biraju za kneza Republike, čiji mandat traje mjesec dana, i to u veljači 1778, travnju 1782. i lipnju 1783. Dugi niz godina član je Senata. Poslije 1757. gotovo neprekidno je senator s nekim izuzecima i naravno dok je bio odsutan iz Dubrovnika, u Rusiji i Toskani. Ali odmah po povratku iz Toskane opet je senator g. 1776, a i kasnije. Osim toga obavljao je najrazličitije javne službe. Jedanput je bio službenik Ureda za opskrbu grada žitom, kapetan Janjine, tezorjer Sv. Marije, prokurator crkve sv. Vlaha, službenik za nadzor nad kriumčarenjem vina, službenik Velike carinarnice, prokurator franjevačkog samostana, službenik bolnice Domus Christi, službenik hospita-la Milosrđa, prokurator ženskog benediktinskog samostana Sv. Marije od Kaštela i prokurator samostana pijarista. Jedanput je bio sudac za kriminal i apelacioni sudac, a mnogo je godina biran odvjetnikom za privatne parnice

i civilnim sucem. Dva put je bio prokurator samostana klarisa i crkve kotorskih mučenika sv. Petra, Lovra i Andrije. Više put je obavljao službu zdravstvenog službenika i gradskog providnika, a šest put je bio član Malog vijeća. G. 1777. i 1788. bio je izabran za jednog od pet senatora ufičijala koji su upravljali Uredom za pomorstvo. Još je bilo javnih službi koje su u Dubrovačkoj Republici obavljala vlastela, pa je neke od tih obavljao i Ranjina. U spomenutom mnoštvu javnih službi ni jednu od njih ne možemo smatrati sporednom i nevažnom, jer su sve bile potrebne tadašnjem sustavu vladavine i sve su bile u rukama vlastele, pa su ih samo oni obavljali i na njima se prema izvršenom izboru izmjenjivali. Ranjina je zbog svojih sposobnosti stalno dolazio u obzir za mnoge državne poslove, pa iako ne bi katkad bio izabran, ipak je već mnogo značilo i to što je bio predlagan. Osim drugih brojnih kandidatura, g. 1765. bio je kandidat za poslanika harača za otomansku Portu, što je bila vrlo važna diplomatska misija, kao i za jednog od tri člana koji će bdjeti nad poštivanjem propisa o štednji pri odijevanju dubrovačkih žena, koje je senat baš te godine donio. G. 1776. izabrali su ga za poslanika harača, ali unatoč svom prvotnom pristanku već četvrti dan moli, da ga liše te časti zbog bolesti, što Senat prihvaća.¹

Prvi svoj diplomatski zadatak izvan Republike Ranjina obavlja 1745. kad ga vlada šalje u Zadar. Naime, suci iz Sv. Stefana u Paštrovićima optužili su Dubrovačku Republiku da je na njezinom području ubijen njihov podanik Krstić Tripković i tražili su da im se on vrati živ ili mrtav, s novcem koji je imao uza se. Dubrovačka je vlada povelu o tom istragu i utvrdila da je Tripković, u društvu s bjeguncem Đurom Pulićem, prešao dubrovačku granicu. Pulić je zatim viđen sam u Perastu, gdje je zbog sumnje nestanka Tripkovića bio zatvoren i poslije pušten, pa se ukrcao na neki senjski brod za Levant. Nakon toga su Paštrovčani grubo napali dubrovački brod patruna Luke Barbarića, što je mnogo zabrinulo Dubrovčane.

U to se doba u Zadru izmijenio mletački generalni prokurator za Dalmaciju i u takvim je prilikama dubrovačka vlada običavala slati svog senatora da se novom prokuratoru pokloni i da mu čestita na izboru. Novom prokuratoru Giacomu Boldù dubrovačka vlada šalje Frana Ranjinu i, s obzirom na gornji spor sa Sv. Stefanom, Ranjina je imao zadatak da i taj događaj prikaže prokuratoru i da ga nastoji srediti. Ranjina je povoljno riješio svoj zadatak i iz Zadra donio sobom u Dubrovnik dva pisma za kotorskog prokuratora, u kojima mu Boldù daje najtačnije upute kako treba urediti spor s Dubrovčanima.³

Kad je u Livornu umro dubrovački konzul Giovanni Tommaso Batacchi, natjecao se na to mjesto Giovanni Cambioso di Domenico. Cambioso je bila velika livornska trgovačka kuća s vrlo razgranatom mrežom svojih korespondenata. U svojoj molbi od 7. V 1756. Cambioso se poziva na poznanstvo s Franom Ranjinom koji će i sa svoje strane uputiti preporuku u njegovu korist. Međutim, prema odgovoru Senata od 25. V, to bi Cambiosovo pismo bilo

¹ Uz javne poslove Ranjina se bavio i pjesništvom te je, prema Appendiniju, bio *ragguardevole poeta latino, grande oratore e grand uomo di stato* (F. M. Appendini, *Notizie storico-critiche* [...] II, Dubrovnik 1803, 161). U svojem dopisivanju Ranjina je umetao latinske citate, iz čega se vidi da je bio naobražen latinist.

³ Ponente 27. 6/59, 188v, 210, 213, 220v; 60/2v.

stiglo kasno kad je vlada za konzula već bila izabrala Battacchijeva sina Giuliana, pa žali tim više što je njegovo pismo bilo popraćeno s preporukom Frana Ranjine.⁴ Sa spomenutim konzulom Giulianom Tommasom Batacchijem Ranjina će kasnije u Livornu mnogo surađivati na uređenju rusko-dubrovačkog spora.

Kao najmlađi član Malog vijeća, Franjo Ranjina rješava 1764. spor koji je nastao s novim francuskim konzulom Reneom A. Prevostom prilikom nastupa njegove službe u Dubrovniku. Prevost se tada borbeno ponaša, što je odraz napetih odnosa koji su ranije postojali između dubrovačke vlade i prethodnog francuskog konzula LeMairea, koji je na tvrdokorno zahtijevanje dubrovačke vlade bio najzad opozvan. Nastala su natezanja s Prevostom oko više stvari, kao npr. da mu se neće dopustiti audijencija, ako ne bude htio Malo vijeće osloviti sa »Ekscelencije«, a s druge strane Prevost je zahtijevao poseban ceremonijal u povodu svoje nastupne audijencije. Između ostalih francuskih zahtjeva bio je i zahtjev da se s dubrovačkih brodova iskreaju svi francuski mornari.⁵ Te razmirice s Prevostom ponajprije rješavaju dva senatora, Mato Frano Gradi i Mato Frano Getaldi, a zatim Senat povjerava taj delikatni posao Franu Ranjini koji je imao nekoliko dodira s Prevostom. Ali uza sva Ranjinova nastojanja spor, koji se kasnijim događajima još više zapleo, nije se mogao riješiti u Dubrovniku. Tek kasnije nakon neumornog rada dubrovačke diplomacije u Carigradu, Rimu, Napulju, Madridu, Beču, a najviše u Parizu, čini se da je taj spor nekako riješen.⁶

Godina 1769. presudna je u odnosima velike Rusije i male Dubrovačke Republike. Te godine dubrovačka diplomacija počinja veliku pogrešku kad je putem genovske vlade zaplijenila brod koji su Rusi ondje kupili za gusarenje u ratu protiv Turaka na Sredozemlju. Taj čin dubrovačkog konzula u Genovi teško se kasnije osvetio. Počeli su se redati nemili slučajevi ruskih zapljena dubrovačkih brodova, jer su Rusi Dubrovčane, koji su bili turski haračari, smatrali svojim neprijateljima. Sve teži položaj dubrovačkih brodova u plovidbi po Sredozemlju primorao je dubrovačku vladu da 20. XII 1770. odluči o slanju poslanika u Livorno, gdje se nalazila baza ruske flote za operacije u Sredozemlju protiv Turaka. Već sutradan vlada se složila u sadržaju pisma koje će poslanik predati vrhovnom zapovjedniku ruske eskadre u Sredozemlju grofu Alekseju Orlovu.^{6a} Dana 30. XII pada izbor na Kristofora Staya, brata Benedikta Staya, poznatog zaštitnika dubrovačkih probitaka i kasnijega otpravnika poslova u Rimu. Međutim, posljednjeg dana 1770. Senat zaklju-

⁴ Isto 27. 6/65, 22v; Prep. 18. st. 3201, 7.

⁵ O tome je Senat donio konačni zaključak 22. I 1765. (C. r. 3/176, 59v) i ušao je kao XLIII poglavlje u poznati Pravilnik Dubrovačke Republike za nacionalnu plovidbu. Prema V. Brajkoviću, Dubrovački edikt za plovidbu 1794, Dubrovačko pomorstvo, 1952, 399, taj francuski zahtjev bio bi upućen dubrovačkoj vladi zbog tadašnje potrebe mornara u francuskoj ratnoj mornarici, a i zbog ne baš najboljih odnosa Francuske i Dubrovnika, koji su bili pomučeni osobito zbog uporne borbe njihovih trgovačkih mornarica na Istoku.

⁶ Opširnije o tome B. Krizman, Diplomati i konzuli u Dubrovniku, Zagreb 1957, pogl. IX: Francuski konzul Prevost i dubrovački Senat, 207—277.

^{6a} Iz rasprava mnogih pisaca o rusko-dubrovačkom sporu iz ovog doba moglo bi se zaključiti da je Orlov kao vrhovni zapovjednik ruske eskadre na Sredozemlju imao čin admirala. Međutim, Aleksej Orlov je bio grof, a po činu general-lajtnant. (Vidi Veliku sovjetsku enciklopediju 31, Moskva 1955, 201.)

čuje da se grofu Orlovu pošalju dva senatora, Luka Dominik Mihael Bona i Mato Frano Getaldi. Ali za teški položaj u kojem se tada Dubrovnik našao nije to bilo dovoljno, pa je vlada htjela da tu stvar uredi i izravno s ruskim dvorom u Petrogradu. Za taj odgovorni zadatak Senat izabere druga dva senatora i to Marina Tudisija Franova i Frana Ranjinu Savinova, oba iz poznatih vlastelinskih porodica.⁷ Da bi se oslobodila velikih šteta zbog teškog položaja u koji je njezina plovidna zapala, vlada ne ostaje kod toga, već se na sve strane raspisala pred polazak svojih četiriju senatora. Ponajprije je uputila okružnicu svojim konzulima na Zapadu, javljajući im, da bi bilo razborito zadržati brodove u lukama i mjestima gdje se nalaze, dok se nastale teškoće ne odstrane. Kapetani nisu smjeli isploviti bez naloga senatorâ Bone i Getaldija. Zatim je vlada 4. I pisala carici Mariji Tereziji, caru Josipu II, grofu Kaunitzu, princu Colloredu; 15. I papi, Kristofu Stayu, carici Katarini, princu Galicinu, pruskom kralju, zatim drugo pismo carici Katarini, Pavlu Petroviću i prvom ruskom ministru, pa opet papi; 19. I kardinalu Pallaviciniju, kardinalu Giovanniju Francesku Albaniju i 20. I monsinjoru Gunduliću. Kao obično, tako se i tom prilikom obraća i svom velikom sinu Ruđeru Boškoviću da joj i on pomogne. Bošković, koji je bio Ranjinin suvremenik, odmah piše poljskom kralju i moli ga da pomogne njegovu rodnom gradu.

Prije polaska u izvršenje misije izaslanici dubrovačke vlade dobivali su *komisije* — kako su nazivali — kratki izvještaj o nastalom sporu i duge i detaljne upute Senata kako treba da se vladaju pred visokodostojnicima i uredi spor. Tako su i Tudisi i Ranjina dobili upute koje su dosta opširne s obzirom da je i njihov zadatak bio vrlo važan.⁸ Teškoće kojima je izvrnuta nacionalna plovidba bio bi prvi razlog koji vladu primorava da uputi dvojicu senatora u Petrograd. Kao drugi razlog spominju se u toj komisiji nepovoljne vijesti sadržane u izjavi koju je Orlov preko svog ratnog tajnika dao dubrovačkom konzulu u Livornu.⁹ Redovito je dubrovačka vlada upućivala u izaslanstvo samo jednu osobu. Međutim, u Livorno je poslala dva senatora, a i u Rusiju sada šalje dva. To je dokaz o »većem značenju« (kako se vlada izrazila u spomenutoj komisiji) događaja o kojem se radi. Zajedno s njima putuje do Beča Serafim Ivan Bona koga vlada šalje na austrijski dvor da otkloni njegov zahtjev za plaćanje zaostalog danka od 500 ugarara godišnje. Vlada želi da se odstrani svaka pogibelj za plovidbu i vrati prijašnja sloboda i kredit. Vlada sumnja da je Orlov nagovaran od Bokelja u službi ruske flote koji su slabo raspoloženi prema Dubrovčanima. To njihovo neraspoloženje, koje postoji od davnine, prouzrokovalo je Republici sva moguća zla. Već je pisala nadvojvodi Toskane, papi i napuljskom kralju, ali su Tudisi i Ranjina trebali protumačiti ruskom dvoru da se tu ne radi ni o kakvoj optužbi već o molbi da joj pomognu u njezinu teškom položaju. Posebno to vrijedi za toskanskog nadvojvodu koji je u vrlo dobrim odnosima s Orlovom. Vlada je pred evrop-

⁷ Može se smatrati sigurnim da je dubrovačka vlada tako postupila poslušavši Tomasa Giuliana Batacchija, svog konzula u Livornu. Odmah nakon audijencije koju je imao 12. XII 1770. kod Orlovljeva ratnog tajnika Batacchi je žurno uputio pismenu poruku vladi po kap. Jakovu Kazilariju u Barlettu, s tim da ekspresnom barkom odjedri za Dubrovnik. V. bilj. 10.

⁸ Ponente 27. 6/91, 39.

⁹ Vidi bilj. 10.

skim dvorovima, ili kako ona to kaže pred »licem svijeta«, misiju dvaju senatora nastojala prikazati kao čin najdubljeg poštovanja prema carskoj ruskoj kruni i ništa više. U Beču su trebali zamoliti pomoć i postići preporuku tamošnjeg dvora za ruski dvor. Ali ako to ne bi postigli, zadovoljit će se s onim preporukama koje će dobiti u Berlinu. Ondje su trebali posjetiti ministra vanjskih poslova i preko njega postići audijenciju kod kralja. Kod svih razgovora s visokodostojnicima nisu se smjeli izražavati loše ili vrijeđati Ruse, njihove ministre, a pogotovu ne Orlova. Iz Berlina su trebali proslijediti za Petrograd i ondje što prije posjetiti prvog ministra. Trebali su izraziti duboku bol koju Republika osjeća zbog neočekivanog udara i zbog toga što vidi da je izložena srdžbi Njezina Veličanstva. Trebali su se truditi da cilj njihova dolaska bude da pokažu svijetu najdublje poštovanje Republike prema carskoj ruskoj kruni. Nakon toga su trebali isposlovati audijenciju kod carice Katarine. Ako im budu upućeni kakvi drugi prigovori na teret Republike, vlada im u svojoj komisiji i za te slučajeve daje upute. Što se tiče podizanja pravoslavne crkve trebali su reći da je u Dubrovačkoj Republici slobodno ispovjedaње i pravoslavne vjere, ali da nikada nije bila podignuta pravoslavna crkva. U Dubrovačkoj Republici ima najviše 12 do 15 pravoslavnih kuća i to su sve turski podanici. Međutim, pravoslavna crkva u Dubrovniku bila bi mamac da se obitelji iz turskog zaleđa spuštaju u Dubrovnik, koji bi se mnogo napučio stranim državljanima, pa bi od slobodne države postao grad potpuno podvrgnut Turcima. Već je Petar Veliki preko svoga dvorskog savjetnika Vladislavića pred pedesetak godina bio učinio sličan prijedlog, ali je uvažio vladine razloge. Uostalom, u obližnjim pokrajinama podvrgnutim Turskoj i Veneciji ima mnogo pravoslavnih crkava, pa tko hoće može za dan stići amo i tamo. S pravoslavcima se u Dubrovniku postupa isto kao s vlastitim podanicima; oni posjeduju nekretnine, obavljaju trgovinu i obrte i sudjeluju u dubrovačkoj plovidbi, a to pravo nemaju drugi stranci bilo koje države, pa ni one najpovlaštenije.

Tudisi i Ranjina bili su upravo natovareni brojnim pismima, među kojima su bili i akreditivna pisma za pruskog kralja i rusku caricu, izvorna pisma za prvog ministra Rusije i za caričina sina, zatim prijepisi pisama što je vlada ranije pisala carici Katarini i ruskom poslaniku u Beču Galicinu i što je vladi pisao bosanski Siliktar Mehmed paša. Osim toga su sobom nosili prijepise pisama kap. Mata Lazarović i drugih kapetana iz prvog dodira s Orlovom u grčkom Arhipelagu, prijepis pisma od 12. XII 1770. dubrovačkog konzula u Livornu upućenog dubrovačkoj vladi¹⁰ i prijepis memorijala koji je spomenuti konzul dan prije predao Orlovu. Bila im je predata i šifra s

¹⁰ Tommaso Giuliano Batacchi tim svojim pismom izvještavao je iz Livorna dubrovačku vladu o nemilim vijestima koje je saznao od Orlovljeva ratnog tajnika. Ruska carica smatra svojim neprijateljem Dubrovačku Republiku i njezinu naciju. Stoga je dala nalog svojoj floti i korzarima da uzapte sve dubrovačke brodove koje će sresti i zaplijene sav njihov teret. Ruski će brodovi doći da bombardiraju Dubrovnik i zaposjednu njega i cijelu dubrovačku državu. Batacchiju — koji je molio da mu se odredi rok da bi o svemu tome obavijestio dubrovačku vladu — uspjelo je isposlovati rok od tri mjeseca, kroz koje vrijeme Rusi neće poslati svoje brodove u Dubrovnik (Miscellanea 18 st. F/III).

kojom su se poslužili već u Beču javljajući vladi nešto o Veneciji.¹¹ Vladu je teško dirnuo prigovor Orlovljeva opunomoćenika da su se njezini pomorci ujedinili s Turcima i pucali na ruske brodove. Osim toga Rusi općenito optužuju Republiku zbog njezina pristajanja uz Tursku. Vlada preporuča Tudisiju i Ranjini da joj češće pišu šaljući svoja pisma preko Bone u Beču u dva primjerka; jedan će joj Bona slati preko Napulja, a drugi preko Rijeke. Kao što je redovito svaka vladina komisija završavala, tako i ova njihova završava s iznosima koji im se predujmljuju i za koje treba da polože točne i detaljne račune.¹²

Svoje putovanje iz Dubrovnika u Trst započeli su 21. siječnja 1771. Putovali su punih 36 dana, jer su stigli tek 26. veljače. Na putu ih je pratilo veliko nevrijeme, pa su se morali dugo zadržavati u lukama. Brod kapetana Daničića kojim su putovali nije bio najbolje opremljen, pa su već u Trstenici (današnjim Orebićima) morali nabaviti guminu i drugu brodsku opremu. Putujući u zimsko doba i po silovitom vjetru brodu su bile oštećene pripone i jedra. Od ukrcane dvije bačve puščanog praha potrošili su neku malu količinu, jer su topovskim hicima morali odgovarati raznim brodovima koje su na putu sretali i koji su ih pozdravljali. Odmah po dolasku u Trst nastoje saznati za novosti u svijetu koje zanimaju vladu u Dubrovniku, pa kao pravi diplomati javljaju po kap. Draškoviću, čiji brod odmah upućuju u Dubrovnik, što su ondje u kratko vrijeme od dva dana saznali.

U Trstu su boravili oko mjesec i po dana, jer su trebali obaviti karantenu, a dobili su i nalog od vlade u Dubrovniku da ne kreću dalje dok ne prime njezine nove naloge. Tuže se vladi na skupoću koja je mnogo veća nego u Dubrovniku. Sabiru dalje vijesti o novostima u svijetu i prosljeđuju ih u Dubrovnik. Ranjina piše više pisama Ruđeru Boškoviću i iz sačuvanog Boškovićeva odgovora od 1. V iz Milana saznajemo da ga je Ranjina molio da mu priskrbi preporuku od grofa Firmiana.¹³ Kupili su nadalje dvije kočije kojima će putovati, i kad su 10. V dobili nalog od vlade da prosljede u Beč i Petrograd, nisu rado krenuli, jer im je već u Trstu bilo jasno *che la Russia conserva per noi un odio implacabile e che per ora non intende veruna sorte d'accomodamento*. Zanimljivo je, da im vlada — nastojeći da zadrži u tajnosti njihovu misiju — piše da se prije dolaska u Beč zaustave na udalje-

¹¹ G. 1773. u Petrogradu Ranjina saznaje da se na ruskom dvoru nalazi čovjek koji može dešifrirati sve šifre. S obzirom na to upozoruje vladu da bude oprezna što mu piše. Da je to ranije znao, ne bi bio pisao vladi mnoge stvari. U svom odgovoru vlada mu piše da upotrebljava narodne (što znači hrvatske) izraze i riječi te da i njih šifrira. O šifri koju je Dubrovačka Republika upotrebljavala v. B. Krizman, Diplomatska šifra Dubrovačke Republike. Arhivist, Beograd 1951, 1/2, 37—51.

¹² Prep. 18. st. 3033, 1, 2. Tudisijeva i Ranjinova pisma pisana su talijanski, kako se tada običavalo diljem Sredozemlja, pa i u Dubrovniku. Ali su nam sačuvana hrvatski pisana pisma od izaslanika koje dubrovački Senat šalje u različite diplomatske misije. Neka od tih pisama već su objavljena. Da bi sačuvali tajnu, često su se dubrovački diplomatski predstavnici osim šifrom služili i umetanjem hrvatskih riječi u talijanski napisana pisma. Kako ćemo dalje vidjeti, time su se služili Tudisi i Ranjina.

¹³ Prep. 18. st. 3033, 7 prilog. Objavio J. Radonić, Dubrovačka akta i povelje V, Beograd 1951, 352. Karlo J. Firmian, opunomoćeni austrijski ministar za Lombardiju, živio je tada u Milanu a bio je prijateljski raspoložen prema Boškoviću.

nosti od jednog dana hoda, odakle će se javiti Boni, dubrovačkom izaslaniku u Beču. Međutim, to se nije zbilo, jer je u međuvremenu Bona umro i morali su požuriti da preuzmu mnoge poslove za koje je on bio zadužen da ih u Beču obavi.

Put od Trsta do Beča prevalili su u osam dana. Odmah iz Beča pišu kako su se morali opskrbiti odijelima (jedno za dvor, drugo za ministre, a treće potpuno *schietto*), a već su u Trstu bili obilato obnovili svoju garderobu. Sve je to veoma skupo, pa podastiru račune o dotadašnjim troškovima. Mole da vlada drugim očima gleda na te njihove troškove¹⁴ nego što gleda u Dubrovniku, jer je Beč u velikom svijetu i ne mogu se pojaviti na dvoru bez propisane doličnosti. U Beču je i druga klima a ne žele se ni zadržati, pa mole dâlje doznake novca. Bojali su se i ruske zime, pa su nerado gledali na dug put koji ih čeka u ledenu Rusiju. Marin Tudisi se već putem do Beča razbolio, pa moli vladu da ga oslobodi od putovanja u Petrograd i da mu dopusti povratak kući, što mu vlada dopušta. U Beču su ponajprije posjetili prvog ministra kancelara Kaunitza i odmah se razočarali hladnim prijemom. Kancelar je uopće bio vrlo kratak, preuzimao je njihove predstavke i okretao im leđa. Uvjeravali su ih da je takva njegova narav i da tako sa svakim postupka, ali oni sumnjaju da li se tako ponaša i s ambasadorima Francuske i Engleske. Promemoriju koju su mu predali — kako pišu vladi — sastavili su tako da, ako je Turci ili Rusi vide, ne vrijeđa ni jedne ni druge. Obavještavajući o audijenciji vladu smatraju potrebnim — da bi sačuvali tajnost — da talijanski napisano pismo nadopune ovim završetkom na hrvatskom jeziku:

»Ne možete vjerovat koliko je trudno govorit s ovizijem prvijem dvornicima. Danaske jedan od nas otišo je za poklonit se prvomu dvorniku, iza kako mu je činio čekat među slugami gdje je i on na svrhu došo. Budući ga molio, da bi nas primio jedan dan za da bi čuo naše molbe i potrebe, hodeći odgovorio mu je s glasom usionijem i oholijem: »Pošaljite sutra to ću vam i umjet rijet kad ću vas moć primit.« I budući priporučeni od Padre Ruđe najmlađemu njegovu sinu videći ga pristupio je za poklonit mu se i ovi gospar počeo je skladno mu odgovarat. Nu ugledući ga otac zazvo ga i nešto mu na uši polako reče, dat (? tad) sin rečeni vrati se, nu vas promjenjen s malo riječi vrhu sebe ostavi ga. Po ovemu sudimo, da je otac na nas rasrđen. (To nas stavlja u veliku smetnju, ne znajući uzroka i ne nahodeći joštera puta za smirit ga, i bez njega ne može se ništa djelovat sa svijem dobrijem srcom od cesarice. Da bi Bog do, da nije nabunio oni koji zapovjeda u Milanu i koji se sad nahodi odi a štogod i Lav naš susjed koj se prijatelj velik prvomu dvorniku.«¹⁵

¹⁴ Ranjina je u Petrogradu bio obaviješten da vlada zbog pomanjkanja njegove zakletve nije mogla pregledati ni odobriti račune koje joj je prikazao Tudisi o njihovim zajedničkim troškovima u Beču. Ako njegova zakletva može biti primljena iz udaljenosti, piše on vladi, on se svečano zaklinje na sve račune koje će Tudisi prikazati, kao da se zaklinje per *impositionem manus*. Ako to nije dovoljno, njegova žena je njegov opunomoćenik *tamquam alter ego*, pa je ovlašćuje da se ona u njegovo ime i po njegovoj savjesti zakune na te račune.

¹⁵ Prep. 18. st. 3033, 10. Tog dodatka na hrvatskom jeziku nema u Radonića, n. dj., 356. Nema ga ni K. Jireček, Poselství Republiky Dubrovnické [...], Prag 1893.

U prvoj audijenciji kod Marije Terezije u Schönbrunnu — koju su sutradan obavili u društvu s monsinjorom Gundulićem, Baldom Pavlom Gozze i svoju dva tajnika — predali su joj relikvije (ruku) sv. Stjepana donijetu iz Dubrovnika. Vlada ju je u tu svrhu kupila od dominikanaca. Još dok su bili u Trstu čuli su da se carica izrazila da to što joj Dubrovnik šalje tu relikviju treba zahvaliti Moskovljanima. Kod toga je mislila da je na taj dar Dubrovčane primorala potreba za pomoć koju sada Dubrovnik traži od Austrije zbog teškoća koje ima s Rusijom. Carica ih je lijepo primila, pa su se odmah nešto ugodnije osjećali poslije jučerašnje audijencije kod Kaunitza. Zahvalila im je na daru i rekla im da je Republika uvijek davala velike ljude i da je ona uvelike cijeni. U sporu s Orlovom pokazala je razumijevanje, obećala im pomoć, izrazila nadu da će Orlov promijeniti svoje držanje i da će se sve smiriti prema obavijestima koje ima od svog sina toskanskog nadvojvode. Carica je bila ponukana da se Dubrovčanima nekako zahvali pa im je po monsinjoru Gunduliću poslala tri prstena od velike vrijednosti.

U Beču su posjetili i ruskog poslanika na bečkom dvoru Galicina. Vrlo su zadovoljni kako ih je primio. Tješi ih, obećaje im pomoć i pisat će carici. Čini im se da nije veliki prijatelj Orlova. Ulazeći u detaljnosti pitao ih je da li su održavali potpunu neutralnost tj. da li su dubrovački brodovi ipak prevozili živežne namirnice i streljivo za Turke. Nisu htjeli mimoći istinu pa su mu odvratili da je to Republika zabranila svim kapetanima, ali da su Turci primorali ponekog kapetana da im ipak obavi prijevoz. Prema Galicinovu odgovoru stekli su dojam da im je povjerovao. Dalje ih je pitao koji je razlog da idu u Petrograd, a oni, ne htijući otkriti svoje prave namjere, odgovorili su mu da idu jedino radi toga što žele dokazati nevinost svoje domovine i zamoliti caricu da bude prema Dubrovčanima milostiva. Preporučio im je da pospješe kako bi se mogli vratiti prije zime. Pri odlasku im reče da se nada da će ga često posjećivati i da će mu biti drago ako koji put kod njega pojedu juhu. S audijencijom kod Josipa II bili su također zadovoljni. Zanimljiv je razgovor koji su s njime vodili. Govoreći o dubrovačkim brodovima, koji su po njegovu mišljenju služili i Turke i druge nacije, rekao im je da Rusima nedostaje novaca pa našavši kravu s mlijekom žele je izmusti. Na njihovu napomenu da je ta krava vrlo mršava, odgovorio im je da tko je u nuždi, uzima bilo što.

Kad su po uputama vlade bili u drugoj audijenciji kod Galicina se izjasnio pripravnim da ih poprati sa svojim preporukama za caricu i ministre. Iza izvještaja vladi o toj audijenciji na talijanskom jeziku poslanici umeću u svom pismu od 6. srpnja — da sačuvaju tajnost — ovaj odlomak na hrvatskom:

»Mi smo vam odizgara pisali sve što je princip Galizin reko i ono je prava istina, ma hoćemo vam pristavat, da ovo je čovjek hitar i bistar koji umje govorit na svaku ruku i među svijem ministrima cijenjen je najhitriji i najbistriji zato mi ne možemo znati je li istinit njegov razgovor ali ne. Čut ga govorit cijento bi svak da će mu dat dušu i kad je s nami govorio kazo

je da iz srca govori, ma je li to tako, mi ne uzimljemo vrh nas, jer ne bismo htjeli nač se privareni i biti krivi od česa ne znamo. Vaše će Ekscelece promisliti na sve, a mi ćemo poslušat što zapovijete.«¹⁶

U drugom zajedničkom pismu od 17. VIII 1771. Tudisi i Ranjina iz istih razloga umeću ove umetke na hrvatskom: ... *s njegovom solitom oholostim; ... suproc našijem susjedima; ... iz poglavice grada našijeh susjeda; ... moj poklisar u Mlecijem; ... ovemu poklisaru mletačkome*,¹⁷ a u jednom drugom pismu (bez datuma, ali pisanom u istom mjesecu) javljaju da je neki strani poklisar za zahtjev bečkog dvora o dubrovačkom danku i za ranije doba rekao da je (*la pretensione*)... *bezočna i sramotna i da nije od veličanstva njihova*.

Kad je Tudisi bio oslobođen puta u Rusiju, Ranjina moli da i njega vlada oslobodi. Tužio se na dugi put, na pogibelji i na studen zbog koje će trebati zimska odijela. Dok je za druga imao Tudisija, koji je — kako kaže — mnogo superiorniji od njega, bilo mu je lako, ali on sam ne osjeća se doraslim tako velikom zadatku. Ako ga vlada ne može osloboditi moli da mu barem dade nekog suputnika. Ne zna koliko će mu ostati novaca kad se rastane od Tudisija, pa moli vladu da ga ne ostavi bez dovoljno novaca u zemlji u kojoj nema prijatelja ni poznanikâ, a niti veresije.

Vlada nije uslišala njegovu molbu i Ranjina iz Beča ode sam preko Praga, Dresdena, Berlina, Potsdama, Danziga, Königsberga i Rige u Petrograd. Beč je napustio dosta potišten, jer unatoč svojim i Tudisijevim zajedničkim naporima nije stekao uvjerenje da će se bečki dvor mnogo zauzeti za dubrovačke nevolje. Bili su razočarani i drugom audijencijom kod Josipa II. U Berlin je Ranjina stigao 15. IX po slabom vremenu, upropaštenim putovima punim prašine u Saskoj i Prusiji, tako da nije bilo dovoljno šest konja pa je katkada trebalo upregnuti još dva. Bio je primljen u audijenciju kod cara Fridrika II. Isposlovao je da kralj piše svom poklisaru Solmsu u Petrograd koji je trebao da kraljevu preporuku prenese carici. Od barona Catha saznao je da kralj voli butargu i da mu je kraljica kazala da bi se ona mogla naručiti iz Dubrovnika. Stoga piše vladi da butargu nabavi iz Albanije, a malteških naranača da može nabaviti Lalić u Veneciji, pa neka se to s ostalim južnim voćem i kojim šipkom pošalje u Berlin preko Rijeke. Kako je kasnije bio obaviješten, stigla je pošiljka od dva sanduka naranača, ali Cath se tužio da su bile ljute, pa piše vladi da ga to muči i da se zbog toga mora crveniti. U Berlinu je posjetio i ruskog poklisara Dolgorukog, koga je zamolio da piše ruskom dvoru, kako bi Rusi odložili bombardiranje Dubrovnika barem do njegova dolaska u Petrograd.

Na putu za Petrograd 2. XI javlja se iz Rige. Tu je posjetio grofa Prauma, gubernatora Latvije, i od njega saznao, da bi Rusi mogli tražiti danak od Dubrovčana. O tome mu je već u Berlinu govorio pruski kralj. Da bi se što bolje pripremio za teški posao koji ga u Petrogradu čeka, zamoli vladu da

¹⁶ Prep. 18. st. 3033, 13. Taj odlomak u izvorniku objavio je Jireček, n. dj., 35, bilj. 25. Radonić, n. dj., nema ni pismo od 6. VII 1771. ni taj odlomak na hrvatskom jeziku.

¹⁷ Isto, 23.

mu pošalje potvrdu iz koje će se vidjeti da je kaznila neposlušne kapetane koji su protivno njezinim odlukama krcali streljivo u Carigradu. Dok je bio u Dubrovniku, vlada nije bila ništa poduzela protiv navodnih samovoljnih prekršitelja koji bi jedini bili krivi za teškoće s Rusima. Međutim je u razgovorima koje je putem vodio od više njih čuo da to vlada treba učiniti, jer će tako skinuti sa sebe odgovornost. Još je tražio i druge isprave, a između tih i zahtjeve Orlova pisane rukom Kristofora Bašića, dubrovačkog konzula na Moreji, koje mu je 26. V 1770. u Navarinu Orlov predao. Dalje je Ranjina želio da ga vlada obavijesti koliko su dubrovačkih brodova Rusi uzaptili, s podrobnim opisom što su od njih učinili i kolika je njihova vrijednost.

Konačno 20. XI, poslije deset mjeseci putovanja, Ranjina je iz Dubrovnika stigao u Petrograd. Taj dodir nije prvi diplomatski dodir Dubrovnika s Rusijom. Poznato je, da je već ranije bilo dodira između njih i da je u Rusiji bilo Dubrovčana.¹⁸ Godine 1709. s vladinom preporukom pošli su k caru Petru Velikom dva Dubrovčanina Jerolim Natali i Ivan Tudisi i stupili u rusku vojsku. Zatim je dubrovačka vlada čestitala caru njegovu pobjedu nad Švedskom kod Poltave i dobila carev odgovor. Kad je 1717. došao u Dubrovnik iz Rusije dvorski savjetnik Sava Vladislavić, donio je za dubrovačku vladu pismo cara Petra, na koje Senat nije propustio odgovoriti.¹⁹ Svi ti dodiri bili su obavljani u prijateljskoj atmosferi, koja se mnogo razlikovala od položaja u kojem se sada našla Dubrovačka Republika i njezin izaslanik Ranjina u Petrogradu.

Već sutradan po svom dolasku Ranjina pošalje svog tajnika²⁰ k Panjinu, ministru vanjskih poslova, ali je Panjin zbog prezauletosti poslovima mogao Ranjinu primiti tek poslije nekoliko dana. Od njega je Ranjina saznao da carica ima mnogo razloga da se ljuti na Republiku. Obećao mu je da će kod carice požuriti njegovu audijenciju. Ranjina ga opisuje kao čovjeka velike darovitosti i sposobnosti, izvanredne dobrote i značaja, punog otmjenosti i čovječnosti. Zatim je posjetio vicekancelara Galicina koji mu je podrobnije iznio zamjerke između kojih i to što Republika još nije maknula svoga konzula u Genovi. Kad je posjetio Lobkovica, austrijskog poslanika na ruskom dvoru, začudio se da ni austrijski dvor ni Kaunitz nisu ništa pisali Lobkovicu o dubrovačkim stvarima. Uvelike ga hvali, mnogo je prijazan i prema Ranjini se odnosi prijateljski. Bio je i kod grofa Solmsa, koji će zajedno s Lobkovizom posredovati kod ruskog dvora. Nije uspio da bude primljen kod Ivana Orlova, pa čekajući posjećuje mnoge strane poklisare, a posjete Rusima odlaže dok ne bude primljen u audijenciju kod carice. Saznaje da ga je

¹⁸ Od 1655, do 1657. boravila su u Rusiji dva Dubrovčana, članovi austrijskog diplomatskog izaslanstva — Allegretto Alligretti i Frano Gundulić Ivanov. Vidi M. Deanović, Frano Dživa Gundulića i njegov put u Moskvu 1655. g., *Starine JAZU*, 1948.

¹⁹ Jireček, n. dj., 10—12. B. Cvjetković, Dubrovnik i Petar Veliki, *Bulićev zbornik, Zagreb/Split 1924*, 595—603. Radonić, n. dj., str. XIX.

²⁰ Ranjina je u Petrograd stigao iz Dubrovnika s tajnikom Nikolom Vodopićem i pisma koja upućuje vladi u Dubrovnik pisao je tajnik, a Ranjina je samo stavljao nadnevak i potpis. Malo ima pisama koja su čitava pisana Ranjinom rukom. Jedno takvo piše iz Petrograda kasno u noć kad je tajnik već pošao spavati, a treba da vladi javi važne stvari. Drugo piše svojom rukom kad mu je tajnik bolestan, a treba da vladu izvijesti o audijenciji kod carice. Za svoj rukopis kaže da je loš i jedva čitljiv.

poljski kralj preporučio svom tamošnjem poklisaru, a i engleski poklisar iz Carigrada pisao je svom kolegi u Petrogradu preporučivši mu dubrovačku stvar. To svoje pismo od 2. XII završava šifrom kojom upozoruje vladu da ruski dvor otvara pisma, pa stoga neka bude pažljiva što mu piše. S obzirom na to rado se služi austrijskim i pruskim posredovanjem kod slanja svoje pošte.²¹ Ruski je dvor odlagao da Ranjini dopusti audijenciju kod carice, jer nije bio na čistu kakav karakter da dade izaslaniku Dubrovniku, koji su Rusi smatrali podložnikom Velikog Gospodina, tj. sultana. Stoga je bilo govora na dvoru da se Ranjini ne dopusti nego samo uobičajeno poklonstvo, tako da ne može govoriti o dubrovačkim tekućim poslovima. Solms, preko koga Ranjina najviše nastoji da dođe do audijencije, preporučuje mu da se ne trudi toliko oko te audijencije, već da više radi oko uređenja poslova zbog kojih je došao. Međutim, Ranjina je mnogo polagao na to da ga carica primi, jer je držao da će to mnogo utjecati na poslove njegove misije i opovrgnuti rusko tvrđenje da je Republika podložna Turcima.

Ranjina zna, da je obitelj Orlov vrlo utjecajna na dvoru i da će dubrovački poslovi vrlo loše poći ako im Orlovi budu protivni. Aleksej Orlov je taj koji je, kad je prošle godine bio u Petrogradu, iznio carici i cijelom dvoru tisuću optužbi protiv Dubrovnika. Kako smo već vidjeli, Ivan Orlov nije htio primiti Ranjinu, ali mu je poručio po svom tajniku da će ga preporučiti svom bratu Gregoriju, za koga Ranjina kaže da je vrlo zaslužna osoba. Kad je uspio da se sastane s Gregorijem, Ranjina je ostao dosta zbunjen, jer je saznao da koliko Gregorij toliko i carica negoduju mnogo zbog držanja Dubrovnika. Ranjina smatra, kako piše vladi, da je njegov zadatak da izbavi uzapćene brodove i da im osigura slobodu plovidbe. Nije toliko zalupan, piše on, da bi mogao tražiti od Rusa naknadu prouzročene štete, kako su upućivali u Beču i Berlinu.

Ranjina je imao mnogo poznanstava s uglednim osobama u Italiji kojima se sada koristi u svojoj misiji. Već smo vidjeli njegovu poznanstvo s trgovačkom kućom Cambioso u Livornu, a i dubrovački konzul u Genovi David Maystre njegov je veliki prijatelj. Iz Italije je dobio preporuku za pruskog generala Lentulusa, iz Genove za barona Catha, koji je — kako smo vidjeli — bio tajnik pruskog kralja Fridrika II, a u Petrogradu se sastaje s Nikolom di Strassburgo, privatnim tajnikom Nj. V., koga je upoznao 1767. kod svoga prvog putovanja u Italiju i koji je njegov velik prijatelj. Petar Natali Jerkov, Dubrovčanin, tada pukovnik u ruskoj armiji u Moskvi, obaviješten je od vlade da Ranjina dolazi po državnom poslu, a i Ranjina ga odmah po svom dolasku zamoli pismeno za pomoć. Natali mu odgovori da mu je žao što se ne nalazi u Petrogradu, ali će zamoliti feldmaršala Romanzoffa da piše carici preporučivši joj Dubrovčane.²²

²¹ Uz službena pisma vladi je slao pisma i za druge osobe u Dubrovniku. To vladi nije bilo milo, pa mu piše da uz službenu poštu ne prilaže svoja privatna pisma. Ranjina se ispričava da ni do sada nije pisao nego samo svojoj ženi i to samo jedan put, a tako isto šurjaku i bratu. Unatoč tome i taj put prilaže samo pola lista za svog brata o jednom žurnom poslu. Kasnije se ohrabrio pa je priložio pismo pukovnika Natalija, o kojem mu je Natali pisao da je i ono vrlo žurno.

²² Iduće g. 1772. Natali je prikazao Ranjini koliko ga je dirnula odluka Senata da povuče pristanak koji je bio dao na njegovu molbu da mu se brat može vratiti u domovinu. Još mu je izložio da je u korist Republike učinio više koraka

Senat u Dubrovniku zanima da li Venecija u Petrogradu rovari protiv Dubrovnika, pa mu Ranjina odgovara, koliko je mogao saznati od Lobkoviza i drugih osoba, da ruski dvor nije zadovoljan kako se Mlečani u ovom ratu vladaju i da se Orlov na njih više žalio nego li na Dubrovčane.²³

Potkraj prosinca 1771. Ranjina se razbolio i dugo je bolovao s jakom vrućicom. Kako veli, razbolio se od tuge što mu se uskraćuje audijencija kod carice, što je mnogo ispatio putem i što je promijenio klimu. Kroz to vrijeme Panjin je preko Solmsa tražio od Ranjine memorijal o rusko-dubrovačkim događajima, pa ga Ranjina pošalje po svom tajniku. U početku memorijala, koji je napisao francuski,²⁴ navodi razloge koje je tajnik Orlova u Livornu iznio tamošnjem dubrovačkom konzulu zbog kojih je ruska carica proglasila neprijateljem Dubrovačku Republiku, zbog kojih se plijene dubrovački brodovi a ruskoj je eskadri dat nalog da bombardira Dubrovnik i zaposjedne njegov teritorij. Zatim opravdava Dubrovnik zbog događaja s brodom u Genovi i veli da je vlada odmah poslala dva senatora k caričinu prijestolju da čestitaju na uspjesima u oružju i da iskažu namjeru Dubrovnika da u tom ratu sačuva strogu neutralnost. Iznosi kako je prema jednom zaključku dubrovačkog Senata iz 1745. zabranjeno dubrovačkim brodovima da pod bilo kojim izgovorom i za bilo koje odredište krcaju streljivo. To što su tri kape-tana u Carigradu krcali streljivo, dogodilo se protiv njihove volje. Zbog udaljenosti i zbog dugog putovanja pošte nešto je zakasnilo smjenjivanje dubrovačkog konzula u Genovi. Vlada je voljna da Njezinu Veličanstvu dá svaku zadovoljštinu koju zaželi, a koju bi vlada mogla da joj učini. Ali grof Orlov, iako je odgodio izvršenje svojih prijetnja protiv Dubrovnika, ipak je zaplijenio trideset dubrovačkih brodova, prekinuo već dvije godine dubrovačku trgovinu i plovidbu, jedine izvore malene države, i time joj prouzrokovao ogromne štete. S druge strane, s obzirom na to da Dubrovnik poduzima prema Turcima korake koji su imali za cilj održavanje neutralnosti, Turci smatraju da je on u tajnom sporazumu s Rusijom, pa u toku ovog rata zvjerski ga i okrutno muče smatrajući ga izdajicom i špijunom. Uzdaajući se u caričinu plemenitost Ranjina se nada da će naložiti da se prekinu sva neprijateljstva protiv Dubrovnika i njegovih brodova, da se vlasnicima vrate brodovi i njihovi tereti kako bi se dubrovačka trgovina i plovidba uspostavila u ranijem

---

kod dvora i da mu je njegova marljivost prouzročila štete i neugodnosti. Ne htijući dublje ulaziti u samu stvar, Ranjina vladi ipak predlaže praštanje. Gonjen nostalgijom, Petar Natali se vratio u Dubrovnik, gdje je živio do svoje smrti (1801). God. 1788. vlada ga šalje u Napulj da s ruskim generalom Saborovskim sredi rusko-dubrovačke odnose u Petrogom rusko-turskom ratu na Sredozemlju.

²³ Zanimljivo je za dubrovačko-mletačke odnose da 1775. Ranjina iz Toskane piše vladi neka se obrati Mlečanima, što ona odbija jer to smatra štetnim s obzirom na iskustvo koje Dubrovčani s njima imaju.

²⁴ Ranjina se u Petrogradu mogao malo služiti talijanskim jezikom. S Panjinom je morao razgovarati francuski, što mu je bilo teško. Budući da će i sa caricom morati govoriti francuski, Ranjina je u Petrogradu uzeo učitelja i uči francuski. S druge strane, Ranjina misli da u Petrogradu nailazi na opoziciju prema dubrovačkim poslovima i zbog toga što je njegovo akreditivno pismo pisano latinski. Bolje bi bilo da je pisano talijanski, koji se dvoru više mili od latinskog. Međutim, kasnije kad je pitao Panjina kojim jezikom treba da vlada piše carici, da li latinski ili talijanski, kojim jezikom se dubrovačka vlada dopisuje sa svim državnim poglavarima, odgovorio mu je da vlada nastavi pisati latinski.

miru. Takvo prikazivanje neutralnosti i nevinosti, za koje znamo da nisu bile baš posve čiste, moglo je izaći samo iz pravog diplomatskog pera kojim je Ranjina vješto baratao. Sam Ranjina kaže o tom memorijalu da je dugo razmišljao o svakom izrazu, kako ne bi nešto iznio što bi moglo štetiti dubrovačkim probicima. Memorijal je pokazao Lobkovicu i Solmsu koji su ga u cijelosti odobrili.

Prikovan dugo vremena uz krevet zbog bolesti Ranjina je imao dosta vremena da razmišlja o stvarima koje ga muče. Osim nepovoljnih izgleda za brzo uređenje spora mnogo ga zaokupljaju i misli o velikim troškovima kojima je izvrnut. Našao se u posve drugom svijetu nego što su Dubrovnik, Italija, pa i Beč. I on je član onog štedljivog, da ne kažem upravo škrtog, dubrovačkog Senata koji neprestano preporučuje štednju svakome i u svemu. Međutim, u Petrogradu osjeća kako novac nemilice bježi iz njegovih ruku. Do najmanje sitnice opisuje vladi sve svoje troškove i računa da će imati dovoljno novaca još samo za šest mjeseci. Zbog tih velikih troškova i različitog načina života nelagodno mu je, pa piše vladi da siromaštvo u svijetu i na velikim dvorovima izaziva prijezir, ne pruža preporuke i da tada poslovi slabo idu. Bojeći se da u Dubrovniku ne bi stekli dojam da on štednji ne posvećuje dužnu pažnju opisuje vladi neke zanimljive podrobnosti sa svoga putovanja.²⁵

Jedne nedjelje došlo je napokon do toliko tražene i željene audijencije kod carice Katarine i o tome Ranjina piše vladi 31. III 1772. Kako smo već vidjeli, sporno je bilo kakav karakter dati Ranjini. Panjin se protivio da mu se prizna titula izaslanika kod ruske vlade i dopuštao je da jednostavno bude

---

²⁵ Ambasadori koji idu u Carigrad nose sobom krevet i vode kuhara, pa mogu večerati i noću spavati, a njemu se događalo da je tolike noći redom prespavao na slami i da se pri tom nije svukao. Morao je čitav dan boraviti u prljavim seoskim kućama, uzimajući jednu ili dvije čokolade i malo mlijeka i ne nalazeći drugi kruh nego ječmeni pomiješan s raži, crne boje kao ljepenka. Nikad u svom životu nije se toliko crvenio od stida kao u Brandenburgu kad se sreo sa španjolskim izaslanikom i njegovom damom. Taj je putovao s mnogo kočija, okružen brojnim glasnici i drugom poslugom. Pozvao ga je na bogatu večeru, brižno pripremljenu, jer sobom nosi sve što je potrebno. Ranjina je imao za njega pismenu preporuku. Španjolac se radovao i iskazivao mu mnoge časti zbog njegova ranga izaslanika. Ali Ranjinu je sve to zbunilo, jer nije mogao sakriti da spava na slami i da mu se večera sastoji od jednog tanjura loše ribe iz rijeke koja protječe tom varoši i od malo jaja prženih na najgorem maslacu. Naravno, nadodaje, da se on ne misli uspoređivati s izaslanikom Španjolske, jer nije toliko glup ni lud. Ali spavanje na slami ne doliči samo izaslaniku tako malene države nego ni jednoj vlasteoskoj i ugladenoj osobi. Sve je to podnosio i navukao bolest od tri mjeseca, da ga se ne bi prikorilo da baca državni novac za poslastice i udobnosti. Kod dolaska u Petrograd smjestio se u jednoj od prvih gostionica i zbog štednje odmah je naložio da mu potraže podesnu kuću. Ali u Petrogradu se ne može iznajmiti kuća s namještajem, u kojoj bi se uz to našli krevet i jelo, kao u Italiji. Osim toga što je gostionica bila skupa nalazi da ne doliči jednom pokliseru da mnogo vremena stanuje u njoj. To su mu rekli Lobkovic i drugi ministri, njegovi prijatelji, i savjetovali mu da potraži neku drugu kuću. Ranjina se izgovarao bolešću i nemogućnošću da nađe kuću. Zatim u svom pismu od 9. III 1772. nadodaje hrvatski: *er je bolje crljenit se, neg li pendat, kad neimaš otkle*. Nastavlja traženjem kakve kuće, pa ako bude mogao naći neku koja bi bila dolična i ekonomična, iznajmit će je. Uspio je napokon uzeti četiri sobe, od kojih dvije za sebe, jednu za tajnika i jednu za služinčad.

rezident,²⁶ pa kao takvom bit će mu data čast da carici poljubi ruku. Tako je i bilo. Sa Solmsom je otišao u carsku palaču i stavio se u red s ostalim ministrima kraj vratiju prostorije kojom je carica trebala proći. Po caričinu povratku s mise bio joj je predstavljen od Panjina i tada mu je ona dopustila da joj poljubi ruku, ali bez ikakva izraza učtivosti sa strane Ranjine, a niti je ona išta njemu rekla. Zatim je bio predstavljen Nj. V. velikom vojvodi Pavlu, kojem je izrekao mali kompliment. On mu s mnogo otmjenosti odgovori da mu je drago što ga upoznaje i upita ga za zdravlje. Tako se beznačajno završila prva audijencija dubrovačkog senatora izaslanika kod moćne ruske carice, na koju je Ranjina čekao više od četiri mjeseca i u koju je polagao toliko nade.

Solms mu je preporučivao da u rusko-dubrovačkim odnosima treba priznati istinu, tražiti oprost i prepustiti se caričinoj milosti. Rekao mu je: »Rusi su veliki, vi ste mali, Rusi su jaki, vi ste slabi. Ako se samo protivite, ostat ćete ovdje vječno, vaši će brodovi gnjiti u lukama i zemlja će vam pretrpjeti golemu štetu. One brodove koji su u rukama Rusa dovest će ovdje, pa ih dodite oslobađati iz Finskog zaliva. Nakrcat ćete ih kavijarom i drvom« — ironično je završio Solms.

Potkraj ožujka Ranjina je primio pismo od dubrovačkog konzula u Carigradu Đura Curića. Na temelju toga pisma javio je vladi na hrvatskom jeziku da su Turci »uzeli silom dva broda naša i povelili ih u Crno more. Ne možete vjerovati koliko mi je to žao, er me strah od nove kauze. Ja ufam da su ti brodi bez naših mornara i kapetana, er kad bi bili naši ljudi užego bi se oganj koji ne cijenite.« On je odgovorio Curiću obvezavši ga da nađe načina kako bi oslobodio spomenuta dva broda, jer se boji da bi to u sadašnjim prilikama mnogo pokvarilo sređivanje rusko-dubrovačkih odnosa. Zatim u šifri nastavlja: »Ta stvar bi mogla imati velikih posljedica i da sam ja gospodar koji zapovijeda, ja bih naredio da ta dva kpetana užežu brodove kao da se radi o nenadanom slučaju. Tako bi se oslobodili da idu u Crno more, jer sam siguran da bi njihov odlazak mogao uništiti našu Republiku [...]« Neka se vlada tješi da do sada ruski dvor o tom još ništa ne zna.

Ranjina redovito piše vladi dva puta mjesečno.²⁷ Izvještava je o svemu što saznaje o dubrovačkim stvarima, o događajima u svijetu, a napose o novostima u rusko-turskom ratu. Dva glavna izvora obavijesti jesu mu austrijski poklisar Lobkovic i pruski poklisar Solms. Nastoji da i od svakog drugog nešto sazna, ali to ne ide bez dara. Iako je Ranjini u Petrogradu išlo sve dosta sporo i bez nekih osobitih rezultata, ipak je bio mudar vladin potez poslati tamo svog izaslanika. Svojim prisustvom u Petrogradu bio je u stal-

²⁶ Za Ranjinov nesebičan rad značajno je da se za boravka na ruskom dvoru nije htio koristiti ni carinskim olakšicama koje se daju poklisarima, jer nije pristao da mu pruže one olakšice koje se daju predstavnicima nižeg ranga tj. rezidentima. Zbog toga se, kako kaže, odrekao 1000 cekina.

²⁷ Njegova pisma za vladu u Dubrovniku prosljeđivala je iz Beča tamošnja bankarska kuća Schuller preko dubrovačkog konzula u Rijeci Antuna Vita Barčića. Istim putema slala je i vlada svoja pisma za Ranjinu u Petrograd. Zanimljivo je spomenuti da je zbog štednje vlada ukinula posebnu feluku koja je tada između Rijeke i Dubrovnika prenosila državnu poštu iz Petrograda i Beča, a po kojoj je i vlada slala onamo svoju poštu.

nom dodiru sa spomenutim poklisarima i tako je iz prve ruke dolazio do važnih vijesti. Gotovo svako njegovo pismo iz Petrograda obiluje političkim vijestima, a također i vijestima o stanju na ratištu; neke od tih vijesti bile su strogo povjerljive. Naročito je dobro došao Ranjinin boravak u Petrogradu kad su se još jače zamrsili rusko-dubrovački odnosi zbog deset brodova koje je na tursko navaljivanje Republika bila primorana da daje za prijevoz turske vojske iz Albanije u Siriju. Tada se osim spomenutoj dvojici poklisara obratio za pomoć poljskom poklisaru Saldernu, braći Černičev, vicekancelaru Galicinu i čak nekim damama koje su uživale caričino povjerenje. Tražeći na sve strane pomoć Ranjina piše i pruskom kralju Fridriku II te prima njegov odgovor²⁸ i prijepis pisma šalje u Dubrovnik.

Saznavši iz Ranjinovih izvještaja koliku važnost polaže ruski dvor da se kazni dubrovački konzul u Genovi, dubrovački Senat smjenjuje svog vrsnog i dugogodišnjeg konzula Davida Maystre-a. O tome izvještava Ranjinu svojim pismom od 28. II i Ranjini je bilo vrlo milo kad je tu vijest primio sredinom svibnja.

Ruski dvor zatraži od Ranjine memorijal o spornim pitanjima, što je on odlagao jer nije dobio vladin odgovor na tražene upute. Njegov dobar savjetnik, pruski poklisar Solms, savjetuje mu da ipak preda memorijal koji dvor traži, jer udaljen 2400 milja od Dubrovnika ne može za svaku stvar čekati vladin odgovor. Iako ga vlada nije ovlastila da postupa po svojoj slobodnoj volji, Ranjina svjestan da *prima lex est salus Reipublice* — kako piše vladi — i da ga je Senat poslao da nastoji spasiti Republiku, a ne da je upropasti, sastavi memorijal pazeći pri tom na svaku riječ i izraz. Što se tiče francuskog jezika savjetuje se s jednim prijateljem, a tekst je pokazao Lobkovicu i Solmsu koji su ga odobrili. U međuvremenu su stigla vladina pisma od 30. V, 3. VI i 4. VI koja su Ranjinu zbunila, jer vlada hoće da drugačije prikaže događaj s konzulom u Genovi nego što ga je Ranjina prikazao u već gotovom memorijalu. Lobkovic i Solms mu savjetuju da memorijal ne mijenja, jer bi izmijenjen mogao biti odbijen. Tada odluči da ga pošalje Panjinu, koji ga je pročitao i odobrio. Prije nego što je memorijal predao Ranjina je tražio od vlade da mu pošalje prijepis potvrde dubrovačkog konzula u Carigradu da su poznata tri kapetana bila primorana od velikog vezira krcati streljivo. »Vi znate«, piše vladi, »da se izjavama krivaca ne vjeruje, pa je potrebno da se podnesu potvrde i dokazi.« Za potvrdu (*attestato*) koju traži, kaže da ju je lako imati, pa nadodaje na hrvatskom jeziku: *i ako ga neimate stvorite ga vi*. Radi veće vjerodostojnosti neka tu potvrdu potpiše austrijski konzul u Dubrovniku.

Od povjerljivih osoba koje su dobro primljene kod dvora i Panjina Ranjina saznaje tajne vijesti o uvjetima koje će Rusija tražiti prilikom sklapanja mira s Turskom. Između tih je zanimljiv onaj uvjet kojim Rusija traži slobodu plovidbe po Crnom moru i tjesnacima, kako bi mogla uspostaviti trgovinu između Rusije i sredozemnih zemalja. Budući da dubrovački brodovi uživaju zaštitu Turske i slobodni su od barbareskih korsara, sačinjen je plan da bi se sklopio ugovor s Republikom i zaposlili pri tom njezini brodovi. Na-

²⁸ Prep. 18. st. 3033. Objavio Jireček, n. dj., 108—109.

dalje je Ranjina saznao da je ruski dvor nakanio da Republika drži stalno u Petrogradu svog poklisara. Za taj uvjet Ranjina kaže da bi bio vrlo težak i štetan, ali misli da bi se mogao otkloniti ili izmijeniti tako, da se drži samo konzul. Što se tiče otvaranja trgovine po Crnom moru i Rusiji Ranjinovo je mišljenje da bi mu uspjelo postići velikih povlastica dubrovačkoj zastavi i sniženje carina. Strani brodovi plaćaju ništa manje nego 40%, pa kad bi se uspjelo dobiti znatno sniženje carina, bila bi to prilika velikih zarada za dubrovačku trgovinu, osobito za vino, ulje i rakiju. Ali budući da se taj plan temelji na slobodnoj plovidbi po Crnom moru, treba čekati da se zaključi mir koji se možda može očekivati do dva mjeseca.

Pošto je predao memorijal, Ranjina je svake sedmice odlazio k Panjinu da sazna njegovo mišljenje, ali bez uspjeha.²⁹ Napokon ga je zamolio da se u ugovoru o miru utanači da dubrovačku naciju treba smatrati neutralnom u svim ratovima, te ni Turska ni Rusija ne bi mogle primorati njezine brodove da krcaju streljivo ili hranu. Zatim je rekao Panjinu da sada ne zahtijeva vraćanje brodova, o čemu će ga zamoliti drugom zgodom nakon sklapanja mira. No moli dopuštenje da dubrovački brodovi mogu slobodno ploviti uz one uvjete koje će carica odrediti. Ali Panjin je stalno odlagao neki određeni odgovor i tek je u studenom 1772. pred ruskim Vijećem memorijal pročitao. Prema obavijestima koje se primio od vicekancelara Galicina, Panjin je stekao dojam da je memorijal dobro primljen.

Ali je baš u to doba ruski dvor saznao o onih 10 brodova koje je Senat morao dati Turcima za prijevoz njihove vojske iz Albanije u Egipat ili Siriju.³⁰ Ranjina nije o tome bio obaviješten od svoje vlade, ali je to pročitao u nizozemskim i engleskim novinama. Međutim, da bi umanjio značaj toga događaja, odmah ga je prikazao tako da je jedno dati brodove da djeluju protiv ruske armade, a drugo dati ih za prijevoz milicije protiv sultanova odmetnika. Bit će da je Ranjina ovdje umjesto riječi vojska namjerno upotrijebio riječ milicija da bi i tim umanjio značenje događaju. Taj ga je prema njegovim riječima zaprepastio više od groma, i to baš u času — kako piše vladi misleći na stanje do kojeg je bio doveo uredjenje spora — kad je brod ulazio u luku, a sad će biti odbačen na pučinu. Kad je od vlade primio potrebne obavijesti, isposlovao je audijenciju kod Panjina i objasnio vladin korak time što bi u protivnom Dubrovnik bio razoren. Panjin ga je pitao da li su prije davanja brodova obavijestili o tome Orlova, a Ranjina se opravdao da za to nije bilo vremena jer je paša stvar požurivao. Panjina je taj događaj s brodovima mnogo dirnuo i otvoreno je rekao da Dubrovčani žele laskanjem i lijepim riječima bacati prah u oči, a da uvijek rade protiv Rusa.

S obzirom na troškove koje je njegov dugi boravak u Petrogradu zahtijevao, a za koji se stalno tuži vladi da nije dostojan jednog diplomatskog predstavnika, pa i male države kao što je Dubrovnik, vlada mu piše da potraži tamošnji franjevački samostan i da se u nj smjesti. Iako Ranjina nije volio vanjski sjaj i raskoš niti je umišljao da može sebi dopustiti ono što

²⁹ O Panjinu kaže da je vrlo pošten i dobrog značaja, ali da je velika lijenčina. Od 24 sata 20 ih potroši na uslužnosti, za trpezom i na spavanju, tako da mu za sve poslove Carstva ne ostaje više od 4 sata.

³⁰ Opširnije o tome u piščevu članku »Dubrovački brodovi za prvog rusko-turskog rata (1768—1774)«, Pomorski zbornik II, Zagreb 1962, 1729—1730.

drugi poklisari rade, ipak ga je ova vladina vijest duboko kosnula. Njegov položaj — piše vladi — nije sjajan, već je tako nizak da niži ne može biti. Dobiva se dojam da se Ranjina više puta osjeća ponižen zbog oskudnih sredstava koje mu vlada šalje. Izgubio je zdravlje, snagu duha, mir, upropastio je svoj džep i otvoreno priznaje da nema ni snage ni vještine da služi Republici kako bi htio.³¹ Sada stanuje u kući nekog francuskog trgovca gdje se i hrani; jede za stolom s njime, s njegovim pisarima i drugim osobama koje trgovac pozove. Zbog toga se cijeli Petrograd zgraža, a što bi tek bilo kad bi se preselio u fratarsku ćeliju, kako mu to štedljivi Senat piše. Sve kad bi i htio, to je neizvedivo jer fratri raspolažu s malim gostinjcem u kojem borave tri bratra pa ne mogu nikoga primiti. Tuži se da je carica priredila za sve strane poklisare primanje s ručkom, večerom i plesom, ali njega nije smatrala dostojnim te časti. Također je sve strane poklisare pozvala u Carsko Selo, gdje će se zadržati dva dana. »Samo sam ja« — piše Ranjina — »isključen od te počasti, jer Nj. V. ne smatra da mi je pruži.«

Često piše vladi da ga ne ostavi bez novaca i moli da mu ih što prije pošalje, a kada ih i primi, odmah utvrdi da je iznos malen pa traži dalje iznose. Vlada mu je novac slala preko bankrske kuće G. G. Schuller e comp. u Beču,³² čijim posredovanjem se neko vrijeme služila i za slanje svoje pošte Ranjini, kako smo to već vidjeli. Ne može se reći da je Ranjina razbacivao novac, ali je ipak morao održavati neki stupanj dostojanstva, koji je dakako bio daleko od svih ostalih diplomatskih predstavnika akreditiranih na petrogradskom dvoru.

Već u prvoj polovici 1773. Ranjina počinje pokazivati znakove nestrpljivosti, pa sve češće moli vladu da mu dopusti povratak u domovinu. Pri tom u časovima potištenosti zbog toga što ne vidi još nikakva opipljivog rezultata svoga dugog boravka u Rusiji piše vladi da, ako misli držati svog predstavnika u Petrogradu, pošalje onamo nekoga drugog koji će biti sposobniji od njega, a možda i sretniji. Željno očekuje da dođe do mira između Rusije i

³¹ Zbog otklanjanja premnogih signatura ograničujem se samo na podatak da se Ranjinovo dopisivanje u Historijskom arhivu u Dubrovniku nalazi složeno u dva svežnja. Za ranije iznijeto gradivo vrijedi signatura Prep. 18. st. 3033, a za ono koje se sada nastavlja Prep. 18. st. 3034.

³² Ta je bankarska kuća imala vrlo razgranate poslovne veze. S lakoćom je doznajivala Ranjini u Petrograd svaki iznos koji mu je vlada slala. Vlada je kući Schuller te iznose vraćala preko Dubrovčanâ Trajana odnosno Pjer Frančeska Lalića u Veneciji, što je spomenutoj bankarskoj kući bilo podesno za njene novčane transakcije u Italiji. Jednom je vlada kući Schuller bila doznajivala novac iz Carigrada preko Antuna Luke Gozze odnosno Nikole Bratića, ali je ta doznaka s velikim zakašnjenjem stigla u Beč. Neke iznose za račun vlade polagao je kući Schuller i Padre Maestro Remedelli. Iz sačuvanog dopisivanja saznajemo da su bankari Schuller imali veza u Rigi, Danzigu, Berlinu i Dresdenu, pa su u tim mjestima s lakoćom opskrbljivali novcem Renjinu na povratku iz Petrograda. Njihovim kreditnim pismom koristi se Ranjina i u Italiji te podiže novac u Veneciji, Bologni, Firenzi i Livornu. Kada je Dubrovčanin Bartolomej Gleđ 1774. išao u Pariz preko Beča, kuća Schuller mu ondje otvara kredit i preporučuje ga svojim poslovnim prijateljima u svim glavnim gradovima na putu između Beča i Pariza (Prep. 18. st. 3196, 79—122). Usp. B. K r i z m a n, O dubrovačkoj diplomaciji, Zagreb 1951, 139—140. U pismima Republika spominje kao svoje bankarske veze u Beču i nekog Chinera i Vaignera (?Wagnera), prokuratora Blagajnikâ sv. Marije.

Turske, jer bi tada nastala povoljna atmosfera za rješavanje dubrovačkih poslova i mogao bi se napokon vratiti. Čekajući tako saznao je i za smrt svoje žene u Dubrovniku, što ga je vrlo potištilo.

Najzad se potkraj rujna 1773. Aleksej Orlov vratio u Petrograd. Iz ranijih čestih razgovora s Panjinom Ranjini je bilo jasno da u Petrogradu ne misle ništa poduzeti u rješavanju dubrovačkih poslova bez Orlova. Od mnogih je čuo kako Orlov ima velik utjecaj na dvoru, a da i kod carice uživa veliko povjerenje. Ranjina se i tom zgodom poslužio posredovanjem Lobkovica moleći ga da razgovara s Orlovom. To je Lobkovic i učinio, ali mu je Orlov iznio mnogo prigovora protiv držanja Dubrovnik u ratu. Stoga se Ranjina po nagovoru Lobkovica, odluči da ode i sam k Orlovu. Pošto je u predsoblju čekao pola sata s drugih 20—30 osoba, Orlov je došao i upitao ga s osornim i oholim licem što traži. Ranjina odgovori da mu želi iskazati svoje poštovanje i zamoliti ga da zakaže dan kad bi mu mogao izložiti svoje brige. »Ali o čemu želite razgovarati?« nastavi Orlov. »Ako o poslovima Republike, onda je carica nadležna da učini što hoće. Vi razgovarajte s Panjinom, ali ja Vam kažem da je Republika odviše priljubljena uz Turke, a mnogo protivna nama.« Prigovorio mu je i zbog brodova koje su Dubrovčani dali Turcima i zaključio: »To znači rugati se s nama.« Na Ranjinove isprike Orlov nastavlja: »O vama su mi govorili Njegova Svetost,³³ toskanski nadvojvoda i Lobkovic, ali ja vam ne mogu pomoći.« Nakon toga mu je, na Ranjinovo veliko čuđenje, osorno okrenuo leđa. Ranjina zna da je Orlov žestok protivnik Dubrovčana i da svugdje govori loše o njima. Između tisuću optužaba iznosi i tu da su Dubrovčani pod lažnim imenom prodali Turcima brodove za Crno more i da su dubrovački mornari i kapetani zaposleni na tamošnjim turskim bročovima. Međutim, točno je da je Ranjina još u početku 1773. pisao vladi da makne brodove iz Carigrada, a u svibnju je po vladinom nalogu tražio propusnice za brodove koji se nalaze u Carigradu, jer je postojala bojznost da ih Turci upotrijebe za prijevoz vojske na Krim. Na početku 1774. javlja napokon vladi da su sve te vijesti bez ikakva temelja. Pitao je o tome pukovnika Könisberga koji je zapovijedao flotom u Crnom moru i taj mu je rekao da ondje dubrovačkih brodova nije bilo. Zalaganjem Lobkovica, a i Natalijevo preporukom uspjelo je Ranjini omekšati Orlova, o kojem mu je Panjin stalno govorio da je čestit čovjek. Najzad, 28. III 1774. Orlov primi Ranjinu u posjetu. Ranjina ga je zamolio da bude posrednik i da se kod carice zauzme za Dubrovnik. Ali s tom posjetom nije bio zadovoljan, jer Orlov nije htio ulaziti u detalje, pa Ranjina piše vladi kako su »dvorovi neprodno more.« Kasnije je više puta bio kod Orlova, koji je sada pokazivao veće razumijevanje za Ranjinu i dubrovačke poslove. Pokušavao je da od Orlova sazna uvjete koji će se postaviti za slobodnu plovidbu dubrovačkih brodova i iznos koji će se morati da plati genovskom brodovlasniku za štetu koju je pretrpio jer mu je brod

³³ Dok je bio u Italiji, Orlov je 1772. bio primljen u audijenciju kod pape. Papa je o tome odmah istu večer obavijestio tamošnjeg dubrovačkog otpravnika poslova Benedikta Staya. Iz Stayeva izvještaja vladi saznajemo da je Orlov na papinu preporuku obećao da će o njegovim zalaganjima za Dubrovnik obavijestiti ruski dvor. Tom prilikom je papa poslao Orlovu u Toskanu na dar svoje zlatne medalje. Vlada se toplo zahvalila papi što je iz vlastite pobude posredovao kod ruskog punomoćnika.

bio zaplijenjen.³⁴ Ali mu je Orlov odgovorio da će mu to reći u Livornu, kuda se tada spremao da putuje. Orlov je pozvao Ranjinu da putuje s njime, ali Ranjina, uvijek vjeran nalogima svoje vlade, nije to mogao prihvatiti, jer još nije imao izričit nalog iz Dubrovnika da može napustiti Petrograd. Međutim, Ranjina je saznao da je dvor bez njegova znanja već sastavio rekredencijal, što je protumačio njegovom željom da odmah otputuje za Orlovom, kako bi u Toskani sredili stvari. Orlov je potkraj svibnja 1774. doista otputovao u Toskanu.

Kad se Ranjina tog ljeta nalazio kod Lobkovica na ladanju, vlada ga je obavijestila o dolasku Poljaka u Dubrovnik.³⁵ On je o tome odmah obavijestio Panjina, koji je zahvalio njemu i dubrovačkoj vladi na tim vijestima. I to je jedan mali primjer kako dubrovačka vlada obavještava druge vlade o novostima za koje drži da će ih zanimati. Isto je tako željela da i ona bude obavještavana o novostima u svijetu, pa o tim njezinim traženjima novosti ima mnoštvo sačuvanih podataka u arhivu Dubrovačke Republike.

Naposljetku je i vlada u Dubrovniku uvidjela da se rusko-dubrovački spor ne može riješiti u Petrogradu i da je za to nadležan samo grof Aleksej Orlov. Stoga Ranjina dobije u srpnju 1774. od vlade dopuštenje da može otići u Livorno i ondje srediti s Orlovom rusko-dubrovačke odnose.

U svom pismu od 4. rujna 1774. Ranjina opisuje vladi kako se oprostio od Petrograda i carice. I kod oprostajne audijencije 17. listopada mogao je carici samo poljubiti ruku. Carica se nije udostojila reći mu ni jedne riječi, a veliki vojvoda i vojvotkinja nisu ga ni primili. Takav rastanak ga mnogo muči, ali nema pomoći, pa treba imati strpljenja. Prema ceremonijalu ruskog dvora u takvoj prilici novčano se nagrađuju diplomatski predstavnici prema njihovu rangu. Na oproštajnom ručku Panjin mu je uručio caričino pismo s prijevodom na latinski i putnu ispravu s tim da će mu njegova kancelarija poslati dar koji će ga sjećati na caričinu naklonost. Ranjina je primijetio da je u pismu upotrijebljena riječ *legatus*, a u putnoj ispravi *poslajnik*, što — prema njemu — znači izaslanik. Smatrao je dakle da će i kod dara jednako postupiti. Kad mu je Panjin poslao svog oficira s darom koji se sastojao od vrećice s novcem, Ranjina ga upita koliki je iznos u njoj. Oficir mu odgovori da je 1500 rubalja, koliko se daje rezidentima. Ne želeći ni sada popustiti u svom stavu što ga se ne priznaje izaslanikom, Ranjina odbije primiti novac i uzme samo jedan imperijal koji će sačuvati kao najslavniju uspomenu u svojoj obitelji. O tome je obavijestio Lobkovica, koji je odobrio njegov postupak i bio ljutit jer se dogovorio s Panjinom da Ranjini neće slati novac nego neki drugi dar. Sutradan je Panjin ponovo poslao istog oficira s istim iznosom novca i s porukom da je učinio sve što je mogao kako bi Ranjina bio primljen kao izaslanik, ali da mu to nije pošlo za rukom i molio ga da se

³⁴ Ranjina je u Petrogradu posjetio generala Maslova, za koga je znao da se nazalio u Genovi kad je brod bio zaplijenjen. Od njega je saznao da su dva Rusa, Mačenkin i Perin, kupili brod i nakrcali ga raznom robom, da pod ruskom zastavom otplovi u Levant protiv Turaka, ali da nisu imali ni najmanju namjeru da rade protiv Dubrovčana. Pitao ga je koliko su platili za brod i doznao za cijenu od 8000 cekina, što mu je kasnije služilo za ravnanje kad je tu stvar uređivao u Toskani s Orlovom.

³⁵ O knezu Radziwillu i kneginji Tarakovoj vidi J. Tadić, *Promet putnika u starom Dubrovniku*, Dubrovnik 1939, 305—308.

zadovolji tim darom. Ranjina mu odgovori da je osvjedočen o caričinoj dobroti i da mu je ona uvijek iskazivala posebnu čast, ali se on morao oduprijeti tvrđenju da Republika nije slobodna ni nezavisna i da nije imala pravo slati izaslanika. Bilo mu je žao da ne može udovoljiti Panjinovu traženju i da primi dar jer bi time potvrdio da nije izaslanik nego rezident. Ožalostio bi vladu koja bi mislila da je za Panjinov novac prodao dostojanstvo Republike. Molio ga je da uvaži njegove razloge i javio mu da putuje potpuno zadovoljan s onim jednim imperijalom kao da mu je poslao dvadeset tisuća.

Ranjina je u Petrogradu ponajprije nastojao da Rusi vrate zaplijenjene brodove i dopuste slobodnu plovidbu. Kasnije je to izmijenio pa u prvom redu traži slobodnu plovidbu, a povratak brodova ostavlja za kasnije. Neko vrijeme je pomišljao na zahtjev da Rusi plate oštetu za brodove, ali je brzo uvidio da to ne može postići, pa to pitanje više ne postavlja. U tom smislu je dobio i upute od vlade u Dubrovniku. Bojao se da će Rusi zaplijenjene dubrovačke brodove povući u Baltik, pa je nastojao da ih ostave u Sredozemlju kako bi ih mogli vratiti čim se sklopi sporazum.

Poslije više od 2¹/₂ godine što ih je proveo u Petrogradu Ranjina se vrati noseći sa sobom još i pismenu preporuku princa Gregorija Orlova za njegova brata Alekseja. Prolazeći ponovo preko Rige, a putujući katkad i noću, dođe u Berlin. U Potsdamu ode u audijenciju pruskom kralju i zahvali mu na pomoći koju mu je pružao dok je bio u Petrogradu. Preko Dresdena stigne u Beč, gdje se zadržao preko mjesec dana. Zanimljivo je da iz Beča vraća vladi njezino pismo za Alekseja Orlova, jer ga je naslovila princem, dok je Aleksej samo grof (u obitelji Orlov princ je samo Grigorij). Toliko se tada polagalo na tačno naslovljavanje, da je tajništvo Dubrovačke Republike imalo posebnu knjigu tzv. *Titolario*, u koju su pored imena dostojnika upisani potpuni naslovi i drugi podaci s tim u vezi. U Beču, dakako, nije propustio poći u audijenciju carici Mariji Tereziji, koja mu je predala preporuku pisanu svojom rukom za toskanskog nadvojvodu. Carica je zatražila neke isprave iz dubrovačkog arhiva koji bi trebali da posluže austrijskom dvoru radi granica s Turcima. Kasnije iz Pise piše vladi da s tim ispravama dvor želi dokazati pravo Ugarske na mletačku Dalmaciju. Iz Beča je ponio i pismo poklisara Galicina za Alekseja Orlova. Ranjina ne štedi ni muke ni truda da bi priskrbio što više preporuka, kako bi olakšao svoj teški zadatak koji ga čeka s Orlovom. Dok se zadržavao u Veneciji na putu za Toskanu, posjetio je markiza Maruzzija, ruskog otpravnika poslova i velikog Orlovljeva prijatelja. Maruzzi ga pozove na objed i tada mu Ranjina preda pismo za Orlova, koje će mu Maruzzi proslijediti a uz to preporučiti Ranjinu.

U Pisu stigne 20. I 1775. i odmah pošalje tajnika Orlovu, ali ga taj ne primi ispričavajući se bolešću. Zbog toga se obrati kontu Vojnoviću iz Herceg-Novog koji je u ruskoj mornarici bio dodijeljen Orlovu i bio mu velik prijatelj. Osim toga, Ranjina se upozna s nekom damom koju Vojnović cijeni i s kojom prijateljuje.³⁷ Kad je poslije tri dana uspio da ga Orlov primi,

³⁷ O tom Vojnoviću Ranjina nema najbolje mišljenje. Pun je sumnje prema svemu što mu Vojnović kaže i nikako mu ne vjeruje. Vrlo je oprezan u razgovoru s njim i pazi da ga ne razljuti, jer kako ima velik utjecaj na Orlova, moglo bi to imati štete na dubrovačke poslove. On je glavni pokretač (*uno de principali motori*) svih poteškoća koje Ranjina ima s Orlovom pri otklanjanju zahtjeva za gradnju

pređa mu pismenu preporuku brata Gregorija. Orlovu nije bilo milo što je Ranjina tražio preporuke, jer — kako reče — upoznavši ga u Petrogradu poklonio mu je svoje prijateljstvo. Iako mu je Orlov uputio tako slatke riječi, Ranjina ipak za sebe kaže da nije prorok da bi mogao pogoditi što se skriva na dnu njegovog srca.³⁸ Orlov tada nije htio ulaziti u pojedinosti, pa je Ranjina kratko vrijeme nakon toga ponovo pošao k njemu. Tada je Orlov, protivno Ranjinovu očekivanju, iznio zahtjeve koji su ga posve smeli, tako da piše vladi da je on »najzbunjeniji čovjek na svijetu«. Orlov se izvlači i pita ga da li to što traži ima napismeno i potpisano rukom carice. Začuden, Ranjina mu je na lijepi način sasuo u lice sve ono što je bilo dogovoreno u Petrogradu. Razgovoru je bio prisutan Vojnović i još jedna osoba, za koju Ranjina misli da je iz Boke Kotorske. Orlov je tražio da Dubrovačka Republika primi ruskog konzula, a kako taj neće biti katolik, treba mu dopustiti da sagradi pravoslavnu crkvu. Što se tiče konzula, Ranjina će pitati vladu, a za crkvu mu je odmah odgovorio da to neće biti moguće, već da bi ruski konzul u svojoj kući mogao imati kapelu, kao što je imaju poklisari u Beču koji su protestantske vjere. Čitavo vrijeme dok je bio u Petrogradu nikad ništa nije čuo o podizanju pravoslavne crkve u Dubrovniku. Otpor Republike proizlazi iz političkih razloga, a ne zbog toga što bi mrzila pravoslavnu vjeru — rekao je Orlovu. Ranjina misli da Orlov pokreće to pitanje da bi zadovoljio Vojnovića i ostale Bokelje. Sporazumjeli su se da će čekati dok Ranjina dobije upute od vlade. Nakon ručka s Orlovom, Ranjina izvijesti o svemu vladu i našavši se u nezgodnoj situaciji, koja je sasvim drugačija od one kakvu je zamišljao u Petrogradu, uputi vlada što i kako će mu pisati, da to može pokazati Orlovu. Iz tog vladina odgovora treba da izbije njezin bijes na njega zbog toga što ju je prevario izvještajima iz Petrograda prema kojima bi bilo sve uređeno, a u Livornu bi trebalo urediti samo pitanje oštete genovskom brodovlasniku.

O plovidbi po Crnom moru i Baltiku Ranjina piše na početku travnja 1775. vladi da bi se kod Orlova moglo tražiti dopuštenje plovidbe po Crnom moru, a također i neka povlastica dubrovačkoj zastavi u Petrogradu. Ti poslovi, osobito plovidba po Crnom moru, kako mu kažu neki kapetani, bili bi od velike časti i koristi za dubrovačke brodove. Kasnije je o tome razgovarao s Orlovom, koji mu je rekao da Dubrovčani sa svojom zastavom mogu ulaziti u sve luke Rusije. Što se tiče tarife, nije mu mogao kazati kojoj će tarifi biti dubrovački brodovi podvrgnuti, ali misli da će biti primijenjena ista tarifa kao za Talijane, a koja je najpovlaštenija.

Kad bi smatrao potrebnim, odlazio bi u audijenciju toskanskom nadvojvodi koji ga je rado primio. Molio ga je da posreduje kod svoje majke carice i kod Orlova, što mu je nadvojvoda obećao i zatim ga o rezultatu obavještavao.

---

pravoslavne crkve u Dubrovniku. Za uglednu pizansku damu, kojoj Vojnović udvara, govori se da će se udati za njega. Stoga se stari Ranjina sprijateljuje s njome i moli je da se založi kod Vojnovića da ga preporuči Orlovu i da podupre dubrovačke poslove. Vojnoviću je Ranjina morao platiti iznos od 256 cekina za odštetu koju je njegov stric imao u sporu s nekim Antunom Saletovićem iz Trstenice (današnji Orebić). Vojnovićeva potvrda za primljeni novac objavljena je kod Radonića, n. dj., 473.

³⁸ Ranjini je Orlov pravi Protej, čovjek vješt i prepreden, s kojim muku muči pri pregovorima.

Čim je od vlade primio odgovor s uputama na koji način da uredi spor Ranjina odmah ode k Orlovu. U razgovoru mu Orlov iznese sve neprijateljske čine Dubrovčana i reče mu da ga on (Ranjina) smatra zlim čovjekom, ali da to on nije. Da je bio netko drugi, bio bi ih bombardirao; poznaje položaj Dubrovnika i sa dva vašela i dvije bombarde bio bi grad zaposjeo. U operacijama protiv Turaka mogao je bombardirati i Ulcinj, ali to nije učinio jedino radi Dubrovčana, jer zna da kad bi došao s flotom u te vode Dubrovčani bi od zaprepaštenja bili pobjegli i umrli od straha. Ne bi ga bilo strah od Mlečana, jer poznaje kakvoću njihovih brodova i koliko se treba njih bojati. Nakon dva sata raspravljanja Ranjini uspije da Orlov odustane od pitanja crkve. Što se tiče ruskog konzula u Dubrovniku, Ranjina mu je rekao, da će ga Republika primiti i pružiti mu postupanje i prava koja uživaju konzuli drugih država, ali pod uvjetom da bude Rus i podanik Nj.V., a ne Grk³⁹ ili druge nacije, i da ne može uzeti pod zaštitu ni Dubrovčane ni Grke koji su turski ili mletački podanici, već samo podanike Nj.V. i brodove s ruskom zastavom. To je Orlova zadovoljilo, pa je odmah dopustio slobodnu plovidbu dubrovačkim brodovima i ovlastio Ranjinu da može naložiti kapetanima u Livornu da otputuju kuda žele. Ranjina je zamolio Orlova da vijest o slobodi plovidbe objavi u novinama. Orlov na to pristane i izda nalog jednom od svojih tajnika da tu vijest sastavi. Dana 18. V 1775. Orlov upućuje Ranjini pismenu potvrdu njihova sporazuma, kojom se može poslužiti dok redovita izjava ne bude objavljena u novinama.⁴⁰ Dubrovački brodovi koji su u Livornu u rukama Rusa ostaju i nadalje u stanju u kakvom se nalaze, jer se ne vidi da ih Rusi popravljaju za putovanja. U Pisi je Ranjina tražio od Orlova da Rusi plate oštetu za postradale brodove,⁴¹ ali mu je Orlov odgovorio da on to neće učiniti i da to ulazi u caričinu nadležnost. Što se pak tiče vraćanja još postojećih brodova, Orlov se izgovori da je i za to nadležna carica. On u svojim rukama nema više ni jednog, jer su svi ili nastradali ili su prodani. Međutim Ranjina zna da Rusi još drže pet ili šest dubrovačkih brodova i da se brod *Minerva* nalazi u Petrogradu.

U svom nastojanju da se što prije obnovi dubrovačka plovidba Ranjina dopušta kapetanima da ugovaraju prijevoze još prije nego što je u novinama objavljena Orlovijeva izjava o slobodi plovidbe. Dva kapetana Fisković i Brandini uspjeli su da brodove nakreaju robom, prvi za Cipar i Aleksandriju, a drugi samo za Aleksandriju. Ali vlada zapovijeda da svi dubrovački brodovi najprije dođu u Dubrovnik, bilo prazni bilo puni soli i da tu obnove specijije. Raniji sultan je umro, pa je brodske fermane trebalo obnoviti na ime novog sultana. Kapetane je ta vladina odluka vrlo uzrujala. Oni iznose kako su i ranije po nekoliko godina brodovi plovili sa starim fermanima i da im u istočnom dijelu Sredozemlja tj. Levantu ne prijete opasnost od barbarskih gu-

³⁹ U izvorniku *Greco*. Ranjina pod tim misli na pripadnika pravoslavne vjeroispovijesti iz krajeva u susjedstvu Dubrovnika, podložnih turskoj odnosno mletačkoj vlasti.

⁴⁰ Objavljeno kod Radonića, n. dj., 474.

⁴¹ S brodovima nastradalim u grčkom Arhipelagu s onim u albansko-sirijskom pohodu prodanim na javnoj dražbi u Livornu i s onima koje su Rusi za sebe zadržali, računam da su Dubrovčani prilikom prvoga rusko-turskog rata izgubili oko 30 brodova. Taj broj Ranjina dva put spominje u svojem dopisivanju s vladom.

sara. Ranjina se našao između dvije vatre. On nema udjela ni u jednom od ta dva broda, a niti zna koji su njihovi vlasnici, pa se u tom slučaju ne zauzima zbog svojih nego javnih probitaka.⁴²

U pregovorima o ošteti genovskom brodovlasniku Ranjina je saznao od Orlova da će svota iznositi najviše 9000 cekina, da ih sigurno neće prijeći, a možda će iznositi i nešto manje. Čim je Ranjina o tome obavijestio vladu ona mu odmah po dvojici kapetana Bartolomeju Grmoljezu i Jerolimu Lazaroviću pošalje tu svotu.⁴³

U svom pismu od 20. VI⁴⁴ Ranjina izvjesti vladu o jučerašnjem razgovoru s Orlovom. Pošto mu je izložio štete koje je Dubrovnik pretrpio u ratu, uspio je oštetu za zaplijenjeni brod u Genovi sniziti na samih 4300 cekina,⁴⁵ koje je Orlov odmah isplatio. Zatim mu je Orlov dao da pročita sastav, za koji Ranjina ne zna da li ga treba nazvati manifestom ili ugovorom, koji će obojica potpisati. S prvom i drugom tačkom, koje su govorile o prepuštanju zaboravu nemilih događaja i o neutralnosti Dubrovačke Republike u slučaju drugoga rusko-turskoga rata, Ranjina je bio zadovoljan. No kod treće tačke o ruskom konzulu započeo je dug razgovor, jer stilizaciju te tačke Ranjina nije mogao primiti. Dalje od treće tačke Ranjina nije ni čitao, jer mu Orlov reče, da kada neće da primi konzula, pisat će Dubrovačkoj Republici i tražiti od nje jasan odgovor. To pismo — zapravo dva⁴⁶ — poslao je Orlov Ranjini po kontu Ghiki u zapečaćenom omotu, pa Ranjini nije bio poznat njihov sadržaj, zbog čega Ranjina zamoli vladu da ga o tome obavijeste. Uskoro nakon toga, kad je Orlov već bio otputovao iz Toskane u Petrograd, Ranjina je na svoje veliko čuđenje pročitao u novinama Orlovljev »manifest« o rusko-dubrova-

⁴² Ali se može pretpostaviti da je i tada u drugim brodovima imao udjela, jer pregledom serije Rouli 56.9 i Prep. 18. st. 3180 vidi se da je Frano Ranjina od 1747, tj. od kada se vode te knjige, bio u više brodova suvlasnikom od jednog do četiri karata.

⁴³ Opširnije o tome V. Ivančević, Luka Livorno i dubrovački brodovi (1760—1808), Građa za pomorsku povijest Dubrovnika 4, 1968, 37—38.

⁴⁴ Zanimljivo je usporediti tu svotu, koja je upravo neznatna, s onom golemom ni Radonić. Neke njegove odlomke objavio sam u prilogu »Pisa e Livorno nel conflitto russo-raguseo del 1769—1775«, Rassegna periodica di informazioni, Pisa 1967, 5—6, 35.

⁴⁵ Zanimljivo je usporediti tu svotu, koja je upravo neznatna, s onom golemom svotom od 220 000 cekina koliko je Orlov tražio od prvog dubrovačkog izaslanika u Toskani Getaldija da bi obustavio slanje brodova koji će bombardirati Dubrovnik. Senat, iako je teškom mukom odredio za to svoje, crkvene i privatne pologe, bio je ovlastio Getaldija da može pristati na tu svotu. Gornja svota je također neznatna ako se usporedi i s drugim svotama — 500 000 i 180 000 dubrovačkih dukata koje je Republika bila pripravna platiti u raznim prilikama za uređenje spora. Republika je Ranjinu u svojoj drugoj komisiji koju mu šalje u Beč g. 1774, prije njegova puta u Toskanu, bila ovlastila da plati 20 000 cekina *per finire tutte le questioni e quando col tale esborso dovressimo rimanere in piena calma*. Svog izaslanika u Beču Serafina Bonu bila je ranije ovlastila da plati 10 000 cekina *per mettere la Republica nello stato pacifico goduto da essa inanzi le mosse dell' armi moscovite*. O tolikoj svoti Ranjina je jednom čuo govoriti i s druge strane. Svakako je to Ranjinin uspjeh, ako se usporedi i s 9000 cekina koje mu je — kako smo vidjeli — bio spomenuo Orlov i koje mu je vlada poslala po svojim kapetanima u Toskanu.

⁴⁶ Oba su objavljena kod Radonića, n. dj., 475—479.

čkim pregovorima koji *era tutto differente* od onoga o čemu su oni razgovarali. Za taj manifest Ranjina kaže da je *pieno di buggie e falsità da principio al fine*. U njemu je Orlov postavio uvjete, a da ih nikada nisu prihvatili ni Ranjina ni Republika. Poznato je da je Orlov u svojim pismima Republici javio da carica predaje zaboravu njezino nepravilno ponašanje u rusko-turskom ratu uz ove uvjete: 1) u slučaju rata između Rusije i bilo koje druge sile Republika će zadržati uvijek i u svako doba iskrenu i strogu neutralnost; 2) ruski konzul u Dubrovniku uživat će prava, časti, povlastice, oslobođenja itd. kao konzuli najviđenijih evropskih sila i 3) ruskom konzulu bit će dopušteno da u svojoj kući ima kapelu u kojoj će on, njegova obitelj i svi ruski podanici moći prisustvovati bogoslužju prema obredu pravoslavne vjeroispovjesti.⁴⁷ Za takav svršetak Ranjinove misije ne može se reći da je »ugovor, zapravo diktat«.⁴⁸ Ranjina je do posljednjeg časa bio uvjeren da će se pregovori završiti ugovorom koji će obojica potpisati. Međutim, to se nije zbilo. Prirodno je da se slavni vojskovođa Aleksej Orlov, već tada moćne Rusije, mogao poigravati s predstavnikom malene i nemoćne Dubrovačke Republike i diktirati mu po miloj volji. Vladu je najviše rastužio što Ranjina nije uspio da konzul bude Rus, zapravo ruski podanik, a nikako ne Turčin ili Mlečanin. Međutim, uvjet da konzuli ne mogu biti drugi nego samo podanici one države koju zastupaju mogla je jednim fermanom iz prve polovice XVIII st.⁴⁹ nametnuti velika Turska malom Dubrovniku. Ali se ne može od Ranjine zahtijevati da ishodi kako bi takav isti uvjet od slabog Dubrovnika usvojila jaka Rusija. Ranjina je bio uspio da u pregovorima s Orlovom dođe do povoljnih uvjeta što se tiče crkve i konzula. Ali je Orlov bio okružen ljudima neprijateljski raspoloženim prema Dubrovniku koji su postigli da Orlov izmijeni svoje ranije odluke i da ih drugačije unese u spomenuta dva pisma. Stoga se za toskanske pregovore može slobodno reći da za Dubrovnik znače najbolji mogući kompromis koji je njegov vješt diplomat Frano Ranjina izveo u jednoj teškoj situaciji kad se s jedne strane našao on sam u Toskani, a s druge strane brojni Rusi, Bokelji i drugi, između kojih i *maledetto conte Voinovich principale instigatore contro di noi*. Kompromis se sastojao: 1) u vrlo sniženoj svoti za oštetu genovskom brodovlasniku, koju Ranjina naziva »sretnim uspjehom« i koja postaje upravo neznatna ako se od nje odbije svota položena u genovskoj banci, a koju je Orlov prepustio Ranjini, i 2) što je gradnju pravoslavne crkve u Dubrovniku ograničio na kapelu u vlastitoj konzulovoj kući. O pregovorima je Ranjina rekao:... *ecco già terminati li più forti tre articoli,⁵⁰ che li hanno fatto tremare per tanti anni e terminati più felicemente di quello che io e l' EE. LL., e tutto il mondo ha creduto: non avendo mai immaginato che si farebbero senza qualche grossa spesa, e almeno qualche dura condizione*. Na drugom mjestu se nešto pesimističnije izrazio i to ovako: *E se non si sono potuti ricuperare l'*

⁴⁷ Prep. 18. st. 3212/1. V. o tome je i J. Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću, Dubrovnik 1959, 18—19. Osim tu spomenute literature vidi Jireček, n. dj., 66, i B. Cvjetković, Uvod za povijest Dubrovačke Republike, Dubrovnik 1916, CXLIV.

⁴⁸ V. Koščak, Posljednje razdoblje Dubrovačke Republike, Republika 1965, 1, 30.

⁴⁹ Pom. 56—12/2, 22v.

⁵⁰ Ranjina ovdje misli na slobodu plovidbe, genovski brod i crkvu.

immensi danni, che abbiamo sofferto, nemmeno ci siamo asogettatisi ad alcuna condizione che possa rovinarci. Istina je da diktat može biti i tada kad se pri tom i ne upropasti druga strana. Ali ono što Orlov iznosi u svojim pismima jednim dijelom je ono što je najviše i najbolje Ranjina u tadašnjim nepovoljnim prilikama u odnosu s jakom Rusijom, oboružan samo svojom diplomatskom vještinom, mogao postići, a drugim dijelom su to Orlovljevi samovoljno i jednostrano iskazani uvjeti na koje ni Ranjina ni Republika nisu do tada bili pristali. Ranjina je tom prilikom pisao vladi i ovo: *Il canone e la forza a questo mondo deccidon tutto*, a Dubrovnik nikad nije imao ni jednog ni drugog toliko da bi mogao nametati svoju volju bilo kome. Na koncu treba priznati da Dubrovčani u tom ratu nisu bili baš posve neutralni, jer su se nalazili u takvim nepovoljnim prilikama da su morali griješiti i protiv Rusa i protiv Turaka — više protiv prvih, a manje protiv drugih. Sve je njihove pogreške Orlov vrlo dobro znao, što se vidi iz njegovih prigovora Ranjini, pa uza sve štete koje su pretrpjeli mogli su još gore proći.

U Pisi je Ranjina predao Orlovljevom zamjeniku generalu Hannibalu razna svoja i vladina pisma za carica, Panjina i Orlova da ih prosljedi u Rusiju. Po završenim kupeljima u Bagni di Pisa, koje su toliko bile potrebne njegovu oronulom zdravlju, a nakon što je sudio državna novčana pitanja, oprostio se od toskanskog nadvojvode koji je imao razumjevanja za Ranjinu i njegove poslove i otišao privatno u Napulj i Rim. Ali i tu je zauzet državnim poslovima. Tada se zaoštrilo pitanje gubernatura oružja koja je Napulj slao u Dubrovnik, pa to pitanje zaokuplja njega i Ruđera Boškovića koji mu o tome piše u Rimu. U Rimu je posjetio Papu koga je izvijestio o pitanjima pravoslavne crkve u Dubrovniku, o Orlovljevim prijetnjama bombardiranja grada i uništenje Republike. Iz Rima se poslije pet godina vraća u svoj voljeni Dubrovnik, gdje nastavlja služiti domovini u različitim javnim službama, pa je, kako je već spomenut između ostalog tri put bio biran za dubrovačkog kneza. God. 1776. Senat odobri njegove izdatke i podari mu 280 cekina za usluge koje je Republici učinio. Istodobno ga s uobičajenom klauzulom *cum gratiarum actione* oslobodi izaslanstva na petrogradski i toskanski dvor.

Za drugoga rusko-turskog rata opet je došlo do zategnutosti u odnosima s Rusijom, ali neusporedivo manje, jer Senat, poučen ranijim iskustvom, vodi sada vrlo opreznu politiku. Stoga se 1788. posluži Ranjinovim poznanstvom ruskih ljudi i njegovim iskustvom u ruskim poslovima. Ranjina je trebao pismeno obavijestiti Ghiku o pismu što ga Republika piše grofu Skawronskom, ruskom ministru na napuljskom dvoru, a također je u ime Malog vijeća trebao odgovoriti novom ruskom konzulu u Dubrovniku o njegovoj nastupnoj audijenciji onako kako se Senat posavjetovao.⁵¹ Tri godine kasnije, 4. veljače 1791, Ranjina je umro u 78. godini života i bio pokopan u franjevačkom samostanu, čiji je prokurator bio 1769.

⁵¹ Iz raspoložive građe koju sam pregledao nisam mogao utvrditi da li je novi ruski konzul u Dubrovniku — koji se zvao Antun Ghicca i svojim je radom započeo baš spomenute g. 1788. — onaj Ghicca koga je Ranjina upoznao u Orlovljevoj službi 1775. u Livornu.

Z u s a m m e n f a s s u n g

ÜBER DEN RAGUSÄISCHEN DIPLOMATEN FRANO RANJINA (1713—91)

Frano Ranjina ist einer der zahlreichen fähigen Diplomaten, über die die Republik von Ragusa in den letzten Tagen ihres Bestandes verfügte. Am meisten zeichnete er sich bei der Schlichtung des Streites mit Russland aus, der gelegentlich des russisch-türkischen Krieges (1768—74) ausbrach. Damals erschien im Mittelmeer die russische Flotte, welche die ragusäischen Schiffe, unter dem Vorwande, dass die Ragusaner den Türken Hilfe leisten, raubte und versenken liess. Um die grossen Schäden, die dadurch den ragusäischen Schiffen verursacht wurden, zu beseitigen, schickte die Regierung Ragusas Ranjina an russischen Hof, wo er über 2¹/₂ Jahre verbrachte. Trotz seinen diplomatischen Fähigkeiten gelang ihm nicht seine Mission dort mit Erfolg zu beenden. Er war gezwungen nach Livorno zu gehen, wo er im J. 1775 mit dem Grafen Alexei Orlow, dem Oberkommandanten der russischen Flotte im Mittelmeer, den ragusäisch-russischen Streit endlich schlichtete.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXV—XXVI

1972—73

Redakcioni odbor:

IVAN KAMPUŠ
OLEG MANDIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

Izdaje
Povijesno društvo Hrvatske
Zagreb